

De *Yzer*bode

Verantwoordelijke uitgever:
Drukkerij Schoonaert bvba
Bergenstraat 1, 8972 Roesbrugge
tel. 057 30 03 79 - fax 057 30 09 80
info@drukkerijschoonaert.be
ING BE96 3850 0570 7505 - IBAN BBRUBEBB
Afgifttekantoor 8900 Ieper P708717

De Leeskamer van Roesbrugge-Haringe (1858-1872) (1)

Tot nog toe was over de Vlaamsgezinde letterkundige vereniging *Leeskamer in Roesbrugge-Haringe* niet veel meer bekend dan dat het genootschap begin januari 1858 onder impuls van drukker Désiré Allaert werd opgericht met de bedoeling de Roesbruggenaren tot het lezen van Nederlandstalige boeken aan te zetten. Volgens Lodewijk Rubbrecht in zijn *Gedenboek der gemeente Rousbrugge-Haringe* bevond de volksbibliotheek zich in herberg De Gouden Arend op de Markt en dateerde het laatste verslag van januari 1868 (!). Aan de hand van een teruggevonden activiteitenverslag van deze Leeskamer en een grondige lezing van de streekpers uit deze jaren slaagden wij erin een beter zicht te krijgen op de activiteiten van dit liberale genootschap dat zich niet alleen met literatuur maar ook met actieve politiek inliet (?). Daarbij moet de volksbibliotheek minstens tot 1872 hebben bestaan.

Als *De Dorpsbode* van Rousbrugge op 15 september 1857 oproept tot de oprichting van een Vlaamsgezinde letterkundige vereniging in Roesbrugge-Haringe verwijst het weekblad uitdrukkelijk naar een maatschappij "in den aert zoo als deze te Leysele". Daar was sinds 1855 het Vlaamsgezinde literaire genootschap *Vlaamsche Vriendenkring* actief dat inzette op scheppend literair werk, voordracht en zang en dat vermoedelijk ook over een volksbibliotheek met Nederlandstalige boeken beschikte. Roesbrugge-Haringe was in 1857 een klein economisch centrum met 2.000 inwoners op de grens van West-Vlaanderen en Frankrijk. Het had zijn voorspoed te danken aan zijn goede ligging aan de IJzer die daar bevaarbaar werd, en aan de steenweg van Ieper naar Duinkerke. Na de Franse Revolutie was het een administratief centrum geworden. In de negentiende eeuw was Roesbrugge-Haringe niet alleen een hoofdplaats van een kanton, maar had het ook een vrederegerecht, een belastingkantoor en een kantoor van de registratie. De rijkswacht, de douane en een brandweer waren er gevestigd.

De oproep tot oprichting van een Vlaamse letterkundige maatschappij ging uit van de liberale Vlaamsgezinde drukker Désiré Allaert (Veurne, 1828 – Roesbrugge-Haringe, 1905), uitgever van *De Dorpsbode van Rousbrugge* (1856-1866?). Hij had zich pas in augustus

1855 in Roesbrugge gevestigd en had er een drukkerij geopend op de hoek van de Poperingestraat (Prof. Rubbrechtstraat) en de Haringestraat. In december 1856 was hij gestart met de uitgave van *De Dorpsbode van Rousbrugge*. Tegen dan had hij als drukker al een heel parcours afgelegd. In 1839 was hij als leerling-letterzetter in dienst genomen door drukker Pieter Ryckeboer in Veurne. Tussen 1846 en 1850 had hij bij drukkerij Du Caju in Aalst gewerkt om kort daarna als meestergast aangeworven te worden bij de Vlaamsgezinde drukker-uitgever Pieter Jacob Kesteloot-Deman (Nieuwpoort, 1815-1871) in Nieuwpoort (?). Allaert had literaire ambities en was, net als zijn baas, lid geweest van de rederijkerskamer *Van Vroescepe Dinne* in Nieuwpoort. Hij schreef gedichten, bewaamde zich als declamator en kon ook zingen. In die hoedanigheid nam hij geregeld deel aan declamatiewedstrijden (?), onder meer in Nieuwpoort in 1851, in Ieper in 1858, in Eecke (F) in 1861, in Poperinge in 1862 en opnieuw in Ieper in 1863, dit keer samen met Jean Lehoucke die het jaar daarop burgemeester van Roesbrugge-Haringe zou worden. Désiré was de zoon van timmerman Idesbaldus Josephus Allaert (Wulveringem, 1790 – Veurne, 1847) en van Maria Theresia Looten (Stavele, 1795 – Veurne, 1854). Hij trouwde in november 1858 in Watou met Flavie Stéphanie Caron (Ledringhem (F), 1833 – Roesbrugge-Haringe, 1912).

Allaert probeerde de Roesbruggenaren warm te maken voor zijn idee om een letterkundige maatschappij op te richten:

Laet uwe vrome zeden en gebruiken, dit kostbaer erfdeel uwer kinderen, niet langer door den vreemde vertrappen, bouwt de plaets op waerin gy ze kunt bewaren, komt in broederkring uwe gouden taele beschermen die ten hoon van Vlaenderen zoo onbermhartig behandeld wordt, want wy weten allen of wy behooren te weten, dat den Vlaming door zyne tael alleen zynen geest kan ryk en magtig maken. Voorwaerts! en het nageslacht zal u dankbaer zyn.

Het verheugt ons te vernemen dat er eerlang een oproep zal gedaen worden aen allen voorstander van letterkunde, welsprekendheid en leesminnaren van goede boeken. Wy twyfelden niet of den oproep zal gulhertig beantwoord worden en de maetschappij zal welhaest door een genoegzaam getal leden magtig zyn om

het goede te oogsten hetwelk zy voor oogen hebt, en menig een zal in de aenstaende lange winteravonden een aangenaem onderrigtend tydverdrijf willen genieten.

Hij herhaalde zijn oproep in *De Dorpsbode van Rousbrugge* van 3 november 1857. Twaalf dagen later, op 15 november, werd effectief in Roesbrugge-Haringe de Vlaamsgezinde maatschappij *De Vlaemsche Roos* opgericht. De vereniging had in de eerste plaats tot doel om de Vlaamslezende huisgezinnen van het dorp goede boeken te verschaffen. Het ging met andere woorden om een soort volksbibliotheek die voorlopig bij Allaert zelf gevestigd zou zijn: *Het gezelschap is ingerigt ten voordeele der vlaemschlezende huisgezinnen, ten einde hun aen geringen prys goede boeken ter lezing te kunnen verschaffen, en blyft bestaen zolang er twee leden aen hetzelfde deel nemen. In dit geval blyft gansch den eigendom der maetschappij aen het laetst overblyvende lid.*

Voor den ogenblik zullen er geene bezondere byeenkomsten plaats hebben.

De leden van het gezelschap betalen 50 centimen per maend, welke som zal besteed zyn tot den aenkoop van vlaemsche boekwerken. Geene boeken mogen strydig zyn met godsdienst of goede zeden.

Wanneer de bibliotheek genoeg aenzienelyk zal zyn, zullen er verder maetregelen tot kunst, vermaek en volksonderrigt, genomen worden. Eene maend na de afkondiging van dit artikel, zal elk te aenvaerden lid, drie franks voor inkomgeld betalen. Al wie zich daertoe wil laten inschryven kan hem by den uitgever van dit blad vervoegen, alwaer voor den ogenblik de bibliotheek zal ingerigt worden en die voorafgaendelyk met alle schikkingen belast is. (5)

Allaert voegde er nog mysterieus aan toe dat "eene zeer geachte persoonagie hiertoe eene goede en bezondere ondersteuning beloofd heeft". Jammer genoeg noemt hij geen namen. Het bericht over de oprichting van *De Vlaemsche Roos* werd overgenomen door het Antwerpse Vlaamsgezinde kunsttijdschrift *De Vlaemsche School* (6) en door het Gentse Vlaamsgezinde letterkundige tijdschrift *De Een-dragt* (7). Dat hoeft niet te verwonderen. Allaert berichtte in *De Dorpsbode* zeer regelmatig over de Vlaamse kwestie. Vermoedelijk stuurde hij zijn weekblad ook naar de redacties van andere Vlaamsgezinde bladen.

Kreeg volksbibliotheek *De Vlaemsche Roos* enkele maanden later een andere naam? Feit is dat Lodewijk Augustijn Rubbrecht in zijn *Gedenkboek der gemeente Rousbrugge-Haringe van 1800 tot 1907* vermeldt dat op 6 januari 1858 in Roesbrugge-Haringe de maatschappij Leeskamer werd opgericht. Het is treffend hoe zij hetzelfde doel had als *De Vlaemsche Roos*, met name: "Den smaek opwekken in het le-

zen van dagbladeren en boeken om aldus het onderwys, de verlichting, de vrede en vooruitgang der algemeene maetschappij te helpen bewerken" (8). Roger Blondeau vermoedde dan ook dat de *Leeskamer* aanvankelijk een soort verlengstuk van *De Vlaemsche Roos* moet zijn geweest, waarbij de eerste een leeskabinet was en de tweede een volksbibliotheek.

Het blijft gissen hoe actief *De Vlaemsche Roos/Leeskamer* in de beginjaren was want in de weinige nummers van *De Dorpsbode* van Rousbrugge die uit deze jaren bewaard zijn, wordt er verder met geen woord meer over gerept. Brandde zij op een laag pitje? In februari 1858 werd wel de liberale zangmaatschappij *De Weergalm van den Yzer/L'Echo de l'Yser* opgericht, volgens Roger Blondeau eveneens onder impuls van Allaert. Het zou tot 1 november 1865 hebben bestaan (9). In *De Dorpsbode van Rousbrugge* wordt in 1861 en 1862 melding gemaakt van enkele concerten.

Besteedde Allaert in zijn eigen weekblad weinig of geen aandacht aan *De Vlaemsche Roos* of de *Leeskamer*, dan deed hij dat in deze jaren des te meer voor de activiteiten van de rederij-kerskamer *De Troostverwachters* die in september 1860 heropgericht was, eveneens onder zijn impuls (10). Charles Louis Van der Meersch (Roesbrugge, 1816-1897), gemeenteontvanger en ontvanger van het Bureau van Weldadigheid in Roesbrugge-Haringe en gemeentesecretaris in Proven, werd er de voorzitter van. *De Troostverwachters* was liberaal van signatuur want op 14 mei 1864 stapten vijftig leden naar Proven waar zij uit de handen van de liberale senator en burgemeester Jules Mazeman de Couthove (Ieper, 1811-1879) een vaandel in ontvangst mochten nemen dat nog altijd bestaat. Het oorspronkelijk doel van *De Troostverwachters* was drieledig: het beoefenen van toneel, het opstellen van letterkundig werk en het geven van voordrachten over vastgelegde en vrije onderwerpen (11). In realiteit hielden *De Troostverwachters* zich hoofdzakelijk met toneel en declamatie bezig. De kamer gaf onder impuls van Allaert regelmatig Nederlandstalige toneelopvoeringen ten beste, nam deel aan toneel- en declamatiewedstrijden en organiseerde in september 1862 zelf een wedstrijd. De wedstrijdjury bestond uit Edward Van Biesbrouck (Maldegem, 1820 – Langemark, 1872) uit Langemark, kantonaal inspecteur voor het lager onderwijs, Karel Claereboudt (° Wulveringem, 1821), advocaat, stadssecretaris van Veurne en vooraanstaand lid van de Veurnse rederijderskamer *Arm in de beurs en van zinnen jong*, en Allaert zelf die zijn vroegere baas Pieter Kesteloot-Deman als jurylid verving. De productie van scheppend literair werk lijkt zich te hebben beperkt tot de publicatie door Allaert van Emile Vanden Bussches debuut *De Rousbrugsche zadelmaker*, een historisch ver-

haal uit de zestiende eeuw in 1862. Het was het jaar voordien in afleveringen in *De Dorpsbode van Rousbrugge* verschenen (12).

Een zeldzaam jaarverslag

Het ziet ernaar uit dat het derde doel dat *De Troostverwachters* zich had gesteld, met name het organiseren van voordrachten gaandeweg werd overgenomen door de *Leeskamer*. Het was deze maatschappij die zich daarop ging toeleggen, vermoedelijk vanaf 1864.

In de korte maar goed gedocumenteerde biografie die Roger Blondeau in 1981 over Désiré Allaert publiceerde (13), maakt de auteur geen gewag van het activiteitenverslag van de *Leeskamer* dat Allaert uitgaf over het werkjaar 1864-1865. Het gaat dan ook om een bijzonder zeldzaam drukwerkje dat alleen in de verzameling *Vliegende Bladen* van de Gentse universiteitsbibliotheek bewaard lijkt (14). Het draagt als titel: *Maatschappij "Leeskamer" Rousbrugge. Verslag der werkzaamheden gedurende den zittijd 1864-1865* en telt veertien bladzijden.

Het maakt gewag van 23 vergaderingen tussen 28 oktober 1864 en 21 april 1865 waarbij acht sprekers elf voordrachten hielden. Uit dit verslag komt naar voren dat de *Leeskamer* tegen dan uitgegroeid was tot een progressief liberaal en Vlaamsgezind gezelschap dat ijverde voor de vooruitgang van het dorp en de regio. Het kwam samen in herberg De Gouden Arend op de Markt. Het bestuur bestond in april 1865 uit grondeigenaar en brouwer Aimé Viane (Beveren, 1828-1869), tevens voorzitter; verslaggever Désiré Allaert; en verder gemeentesecretaris en postontvanger Lodewijk Augustijn Rubbrecht (Roesbrugge, 1837 – Gent, 1914), koopman Benoit François Xavier Verhaeghe (Steenvoorde (F), 1832 – Roesbrugge-Haringe, 1904) en Alphonse Hanssens (°Nieuwpoort, 1833) die pas op 2 januari 1865 benoemd was tot ontvanger van de registratie in Roesbrugge-Haringe.

De bestuursleden behoorden tot de notabelen van het dorp. Aimé Viane was de jongste zoon van zoutzieder, azijnstoker en bierbrouwer Arsène Viane (Roesbrugge-Haringe, 1786-1866), een vooraanstaand ondernemer, die samen met zijn vrouw Maria Theresia Chatteleyn een van de grondleggers werd van de bekende brouwerij Feys-Callewaert in Beveren-Kalsijde 15. Aimé was op 24 mei 1858 voor het kanton Roesbrugge-Haringe verkozen tot liberaal provincieraadslid in vervanging van grondeigenaar Paul Joye-Ghys (Ieper, 1803 – Watou, 1878), de liberale oud-burgemeester van Watou, die bij Koninklijk Besluit van 10 juni 1857 tot arrondissementcommissaris voor Veurne-Diksmuide was benoemd. Twee jaar later, in 1860, had Viane met gemak zijn mandaat verlengd. Hij bleef op post tot in 1864. In 1857 vinden we hem terug als voorzitter van de plaatselijke Sint-Jorisgilde (16). Ook bij de bolders bekleedde hij

in 1862 de functie van voorzitter, samen met secretaris Désiré Loncke die we later nog zullen ontmoeten. Aimé Viane bleef ongehuwd.

Lodewijk Rubbrecht was de zoon van Ferdinand Rubbrecht (Izenberge, 1803 – Roesbrugge-Haringe, 1853), onderwijzer en later gemeentesecretaris van Roesbrugge-Haringe en Watou, en van Anne Thérèse Dejonghe (Steenvoorde (F), 1805) – Roesbrugge-Haringe, 1869). Hij huwde in 1870 in Wulveringem met Leonia Julia Pilet (Wulveringem, 1851 – Gent, 1929). Lodewijk Rubbrecht bleef tot 1899 gemeentesecretaris in Roesbrugge-Haringe maar werkte zich ondertussen door zelfstudie op tot notaris. In 1880 werd hij notaris in Proven, tussen 1894 en 1899 was hij als notaris actief in Oostvleteren. In 1899 verhuisde hij naar Brugge en publiceerde er in 1907 als bevoorrechte getuige en deels op basis van nota's van zijn overleden collega gemeenteontvanger Charles Louis Van der Meersch zijn *Gedenboek der gemeente Rousbrugge-Haringe van 1800 tot 1907*. In 1910 volgde nog een *Geschiedenis van Watou*. Hij was de vader van stomatoloog Oswald (Roesbrugge-Haringe, 1872 – Gent, 1941) en van oogarts Raphaël Rubbrecht (Roesbrugge-Haringe, 1874 – Brugge, 1955). Hij overleed in Gent maar ligt samen met zijn vrouw begraven op de centrale begraafplaats in Brugge.

Koopman Benoit Verhaeghe was lid van de Liberale Associatie en van vijf verenigingen in Roesbrugge-Haringe en werd door *Het Weekblad van Yperen* en het arrondissement naar aanleiding van zijn overlijden in 1904 getypeerd als een "volksvriend". Hij huwde in 1875 op 43-jarige leeftijd met de 24-jarige Clementina Sophia Vanstraeesele (Roesbrugge, 1851-1918). Het echtpaar kreeg twee dochters: Adeline Maria (Roesbrugge-Haringe, 1882-1899) en Madeleine Emerence Josephine (°Roesbrugge-Haringe, 1887). Alphonse Hanssens tot slot was de zoon van de welstellende Veurnse ontvanger van de registratie Jean Joseph Hanssens (°Brugge, 1801), tevens hypotheekbewaarder, en van Victoria Pluvier (Sint-Winoksbergen, 1807 – Ieper, 1859), dochter van een rijke zakenman uit Sint-Winoksbergen. Alphonse was de veertien jaar oudere broer van de legendarische Veurnse militair en Kongopionier Edmond Hanssens (Veurne, 1843 – Vivi (Kongo), 1884), naaste medewerker van Stanley (17). In januari 1865 kwam Alphonse als ontvanger van de registratie over van Aarschot waar hij sinds 1863 aan de slag was geweest. Tussen 1861 en 1863 was hij als ontvanger in Peer actief geweest. Zijn doortocht in Roesbrugge-Haringe was van korte duur. In 1869 vinden we hem al terug als verificateur van de registratie en de domeinen in Turnhout waar hij lid was van het Willemsfonds (18). In datzelfde jaar trouwde hij in Leuven met Marie Louise De Ridder (°Leuven, 1833). In 1878 zou Hanssens naar zijn geboor-

testreek terugkeren en dit keer in Ieper ontvanger van de registratie worden. In de jaren tachtig en negentig vinden we hem terug in Gent als hypotheekbewaarder.

Luidens Allaerts verslag organiseerde de *Leeskamer* in 1864 en 1865 geregeld voordrachten, niet alleen over plaatselijke geschiedenis maar ook over maatschappelijke vraagstukken. Emile Vanden Bussche (Roesbrugge, 1840 – Angreau, 1909) duikt ook hier op. Hij kwam als kersvers adjunct-conservator bij het rijksarchief in Brugge (19) op 25 november 1864 en 5 januari 1865 spreken over de geschiedenis van zijn geboortedorp. Dit zou twee jaar later resulteren in de publicatie van zijn tweedelige, goed gedocumenteerde *Histoire de Rousbrugge-Haringhe en Flandre* (Gent, Camille Vyt, Brugge, Edward Gailliard, 1867), een werk waarop Guido Gezelle, toen onderpastoor van de Brugse Sint-Walburgaparochie en hoofdredacteur van het katholieke strijdblad 't Jaer 30 zou intekenen. In 1862 had de jonge Vanden Bussche bij een uitgever in Menen al een korte *Notice historique sur la commune de Rousbrugge-Haringhe* gepubliceerd. Hij was toen in Menen actief als postbeambte en stadsarchivaris. Emile was de zoon van de liberale Roesbrugse oud-burgemeester Augustinus Benedictus Vanden Bussche (°Poperinge, 1812), arts, en van Louise Bernardine Delie (°Vlamertinge, 1812).

Andere sprekers in de *Leeskamer* waren, naast de bestuursleden Désiré Allaert, Lodewijk Rubbrecht, Benoit Verhaeghe en Aimé Viane, ook grondeigenaar en rentenier Amandus Morysse (°Roesbrugge, 1831) (20), tevens lid van de *Weergalm van den Yzer*, Paul Viane (Roesbrugge-Haringe, 1818-1884), die net als zijn vader en jongere broer Aimé brouwer was en die tussen 1852 en 1859 burgemeester van Beveren was geweest, en Félix Deconinck, die tot 1 januari 1865 ontvanger van de registratie in Roesbrugge-Haringe was, maar daarna als verificateur naar Brussel uitweek. De sprekers hadden het onder meer over nijverheid, koop-handel, onderwijs en vooruitgang.

Het verslag vermeldt verder de heroprichting van de volksbibliotheek. Allaert schrijft in zijn verslag dat het de bedoeling was "eene boekenkast in het beluik der maatschappij te vormen", wat er kan op wijzen dat de eerste bibliotheek van *De Vlaemsche Roos/Leeskamer* geen lang leven beschoren was. Van het ministerie van Binnenlandse Zaken kreeg de *Leeskamer* tijdens het werkjaar 1864-1865 een pakket met veertig boeken "van onderscheidene Vlaemsche schrijvers". Ook het Willemsfonds uit Gent ondersteunde de volksboekery in De Gouden Arend met boekenpakketten (21). De bibliotheek was bedoeld voor de eigen vorming van de leden maar ook voor de opvoeding van de werkende klasse. "Wekelijks zag men

talrijke ambachtslieden zich naar den Leeskamer begeven, om hun leerzucht den teugel te vieren", schrijft *De Toekomst van Iperen* (22) in 1872.

Wordt vervolgd.

Marc Carlier

Noten:

1. L.A. RUBBRECHT, *Gedenboek der gemeente Rousbrugge-Haringe van 1800 tot 1907*, Brugge, A. Van Mullem, 1907, p. 92.
2. Dit artikel verscheen eerder in een andere vorm in *Biekorf, West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* (2014), p. 52-74.
3. Pieter Jacob Kesteloot was gehuwd met Maria Theresia Joanna Deman. Hij was ook griffier van het vredege-recht in Nieuwpoort en deken van de rederijkerskamer *Van Vroescepe dinne*. Hij was toegevoegd bestuurslid van het *Willemsfonds* en briefwisselend lid van het Gentse letterkundige genootschap *De Tael is gansch het Volk*. In 1861 startte hij met de uitgave van de krant *De Stad Nieuwpoort*. Hij was de neef van professor Jacob Lodewijk Kesteloot (Nieuwpoort, 1778 – Gent, 1852), tot 1835 rector van de Gentse rijksuniversiteit.
4. R.A. BLONDEAU, 'Volksdichter en socio-kulturele werker uit de 19e eeuw. Drukker Désiré Allaert van Roesbrugge (1828-1905). Contactman voor Vlaamsbewuste Frans-Vlamingen', in: *De IJzerbode* (1981), p. 25-26. Dezelfde informatie over Allaert is ook te vinden in R.A. BLONDEAU en G. SCHOONAERT, *Roesbrugge-Haringe in woord en beeld*, Roesbrugge-Haringe, 1998, 255 blz.
5. *De Dorpsbode van Rousbrugge*, 17 november 1857.
6. *De Vlaemsche School* (1858), p. 8.
7. *De Eendragt* (1857-1858), 6 december 1857, p. 56.
8. L.A. RUBBRECHT, *Gedenboek der gemeente Rousbrugge-Haringe van 1800 tot 1907*, Brugge, A. Van Mullem, 1907, p. 92.
9. L.A. RUBBRECHT, *Gedenboek*, p. 92.
10. *De Dorpsbode van Rousbrugge*, 19 september 1860.
11. L.A. RUBBRECHT, *Gedenboek*, p. 94-98.
12. J. DE SMET, 'Mengelaren. Een rederijker van Roesbrugge wordt rijksarchivaris', in: *Biekorf* (1969), p. 119-120. Buiten de kring van *De Troostverwachters* gaf Allaert in die jaren ook ander literair werk uit. Hij steunde Frans-Vlamingen die het Nederlands in hun streek probeerden te redden. Zo publiceerde hij in 1860 de *Kronijk der bijzonderste gebeurtenissen te Belle en omstreken voorgevallen, in de jaren 1647 à 1673 van de hand van Louis De Baecker*. In 1862 gaf hij in opdracht van de rederijkerskamer van Eecke (Frans-Vlaanderen) de *Verzameling van dichtwerken, tooneel- en zangstukken, van den drievoudigen prijskamp gehouden den 8 september 1861, door het Rhetorika te Eeke (Fransch-Vlaanderen), onder kenzin: Verblijders int cruce uit*.
13. R.A. BLONDEAU, 'Volksdichter en socio-kulturele werker uit de 19de eeuw. Drukker Désiré Allaert van Roesbrugge (1828-1905). Contactman voor Vlaamsbewuste Frans-Vlamingen', in: *De IJzerbode* (1981), p. 25-26.
14. Het verslag is bewaard in het handschriftenkabinet van de Gentse universiteitsbibliotheek onder het nummer BIB.VLBI.FHII.R.036.06.
15. R. TOUSSAINT, 'Van zoutziederij tot brouwerij. Het Anker aan de Dode IJzer', in: *De IJzerbode* (2013), p. 335-336 en 351-352.
16. *De Dorpsbode van Rousbrugge*, 7 juli 1857.
17. W. PAUWELS en J. VAN ACKER, 'Edmond Hanssens, "onze ontdekker van den Kongo"', in: *Biekorf* (2013), p. 414-421.
18. *Jaarboek van het Willemsfonds voor 1870*, Gent, W. Rogghé, 1869, p. XXVI.
19. Vanden Bussche promoveerde in 1868 tot rijksarchivaris voor West-Vlaanderen en in 1884 tot sectieoverste in het rijksarchief in Brussel. Later werd hij uit de dienst ontslagen waarna hij zich vestigde als brouwer in Angreau.
20. Hij was de zoon van slager Louis Bernard Morysse (°Leisele, 1800) en Maria Theresia Cardinael (°Watou, 1800).

OKRA ROESBRUGGE-HARINGE

UITSLAGEN SEPTEMBER 2014

KAARTING SEPTEMBER

KAREL DE BLAUWER

24 deelnemers

Geen enkele deelnemer behaalde 3 partijen

0 partijen:

Maria Louwage	145 pt.
Georgette Vanstechelman	151 pt.
Simonne Degraeve	154 pt.
Ignace Vandermarliere	196 pt.
Marguerite Goussey	173 pt.
Jozef Van Acker	209 pt.

GEZELSCHAPSSPELEN

Lucienne Timperman

PETANQUE

9 september - Kermiswedstrijd

32 deelnemers

3 partijen: Willy Butaye, Victor Callemeyn, Lena Coene, Daniel Dejonckheere, Gery Delanote, Eugène Demuynck, Jean-Pierre Lamote, Blanche Schoonaert, Stefaan Storme en Paula Vandecasserie

12 september - 35 deelnemers

3 partijen: Nicole Butaye, Ria Cappoen, Romain Dequeker, Roos Dequidt, Raymond Gyssels, Willy Neudt, Christiane Rouseré, Frans Soetaert, Stefaan Storme, Denise Vandenbussche, Marie-Ghislaine Vandeputte, Alain Vandendriessche en Ignace Vandermarliere

26 september - 28 deelnemers
(inhaalwedstrijd)

3 partijen: Willy Butaye, Roos Dequidt, Raymond Gyssels, Aimé Neyrinck, Stefaan Storme, Denise Vandenbussche, Marie-Ghislaine Vandeputte en Alain Vandendriessche

Stand na 48 wedstrijden:

1. Wilfried Decaestecker	35/539 pt.
2. Anna Decrock	32/531 pt.
3. Geert Huyghe	30/515 pt.
4. Aimé Neyrinck	30/501 pt.
5. Ria Cappoen	30/490 pt.
6. Denise Vandenbussche	29/504 pt.
7. Frans Soetaert	28/502 pt.
8. Marie-Ghislaine Vandeputte	27/521 pt.
9. Stefaan Storme	27/482 pt.
10. Raf Bossaert	26/505 pt.

Volgende wedstrijden op 24 oktober, 14 en 28 november (inhaalwedstrijd).

OKRA BEVEREN AAN DE IJZER

UITSLAG SEPTEMBER 2014

Marie-Louise Muyllé	3 partijen / 297 pt.
Paula Vandecasserie	2 partijen / 320 pt.
Johan Butaye	2 partijen / 310 pt.

Klassement:

André Wyckaert	22 partijen / 2136 pt.
M.Ghislaine Vandeputte	18 partijen / 2249 pt.
Henriette Pattou	18 partijen / 2175 pt.

WAT EN WIE IS 'T ZEUGEKOT?

't Zeugekot is een actieve boerderij waar varkens kweken centraal staat.

De kwekerij een bezoekje brengen, kan best. Daar hoort een varkentje knuffelen bij en zie je met hoeveel liefde Ann en Carlo hun dieren verzorgen. Om maximaal mee te kunnen genieten van het boerderijleven kun je ook logeren op het bedrijf. Met z'n zessen blijven slapen in het vakantiehuisje en 's morgens met vogelzang opstaan genietend van de natuur ...

Plan je een feestje?

De ruime zaal voor 100 personen is heel kindvriendelijk ingericht. Een lounge-ruimte kan voor de nodige rust zorgen. De binnentuin op de boerderij staat volledig ter beschikking om veilig te kunnen ravotten. Alle keukenapparatuur is aanwezig om iedereen culinair te verwennen.

Ann is sedert dit jaar als ambachtelijk slager en kok afgestudeerd en kan ook instaan voor de catering.

Maar wie zijn de uitbaters van 't Zeugekot?

Het bedrijf is van Carlo Soetaert en Ann Trysessoone. Ze zijn de drijfveer achter het hele gebeuren. Hun familiaal leven stellen ze ter beschikking voor zorgvragers (www.groenezorg.be) en pleegzorg. Op deze manier zorgen zij voor kinderen en zetten een stoel bij aan hun tafel.

Hoe te bereiken?

Sint-Omaarsstraat 4, Beveren aan de IJzer
0478 37 64 36
info@zeugekot.be - www.zeugekot.be

EEN SLAG VAN DE MOLEN

Op een mooie zomerdag zag Camiel vanuit de windmolen dat de braafste man van Proven kwam aangewandeld. Vlug legde Camiel de slinder, stil maar liet de molenwieken nog langzaam draaien.

Hij ging naar beneden en legde zich juist onder de wieken. Toen de brave man bij de molen kwam, zag hij Camiel liggen en dacht dat hij doodgeslagen was van zijn molen.

Hij trok vlug Camiel weg van onder de wieken en zag dat hij niet meer bewoog en zonder veel tijd te verliezen, wierp hij Camiel over zijn schouder en liep er mee naar Liza die op de hoeve was een 400 meter verder.

Daar aangekomen riep hij "Liza, vlug, Camiel heeft een slag van de molen gehad."

Liza dacht dat het wel zou kunnen, want ze kende haar Camiel al lang, met al zijn zotte kuren.

Nog voordat Liza buiten kwam, sprong Camiel van de brave mans schouder en zei: "Bedankt dat je mij gedragen hebt, want 'k ging toch gekomen zijn voor een druppel. Kom mee naar binnen," zei Camiel, "en drink er ook één". En al lachend stapten ze alle twee naar binnen.

Maar hoeveel druppels ze gedronken hebben is niet geweten.

Rik Ryon
Blokweg 2 - 8972 Proven
rik.ryon@telenet.be

Indoor speelpark
Hopsiepop's
POPERINGE

1.600 m² speelplezier voor het ganse gezin!

Flatscreen - Free Wifi - Ruime parking
Cafetaria: frisdranken, bieren, snacks

Apart feestzaaltje van 200m²

Europalaan 5, 8970 Poperinge
www.hopsiepops.be

**100 JAAR
GELEDEN**

**BESLISSENDE WAPENS:
HET FRANSE
M1897 75-MM-VELDKANON**

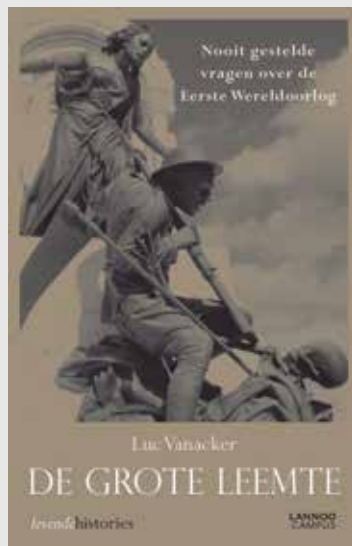

Het 75-mm-kanon Model 1897 was een revolutionair ontwerp. Zijn succes schulde in de axiale terugslag, waardoor het vuren doeltreffender en sneller verliep. Om te vuren opende de lader gewoon de loop en gooide de munitie erin. Daarna sloot hij de pal met een snelle vuistslag. Bij het afvuren werd de kar niet achteruitgeslagen zoals bij oudere ontwerpen. De wagen van de 75 bleef perfect stil, maar de kanonloop zelf vloog zo'n 1,2 m achteruit in zijn houder. Vervolgens gleed hij terug naar zijn oorspronkelijke positie door een hydraulisch terugslagsysteem. Wanneer de loop terugkeerde, kon de lader de pal openklikken, waaruit automatisch de lege huls naar buiten kwam, en er nieuwe munitie ingooien.

De militaire voordelen van dit vuursysteem waren duidelijk. De soldaten hoefden niet weg te springen bij het afvuren, wat wel het geval was als de kar bewoog. Ze bleven dus in positie om snel opnieuw te laden. Bovendien bleef het wapen op zijn plaats en hoefde het niet na ieder salvo opnieuw gericht te worden. De '75' kon ongeveer zes maal per minuut doeltreffend over 6900 m vuren. In extreme omstandigheden werden echter tot 20 schoten per minuut gehaald.

30 augustus 1914

OORLOGSBOEKEN DE GROTE LEEMTE

'Is over de Grote Oorlog nog niet alles gekend?' vraagt Arnout Hauben zich af in Ten oorlog. Een eeuw na de feiten blijkt de geschiedschrijving over de 'Moeder van alle oorlogen' nog altijd ernstige lacunes te vertonen die onder meer te wijten zijn aan een overwegend Franse en Frans-talige lezing van de historische gebeurtenissen. In *De grote leemte* zoekt de auteur naar antwoorden op concrete vragen die verrassend genoeg nooit gesteld of beantwoord werden, zoals: 'Waarom is aan de IJzer niet meteen een beroep gedaan op het water als bondgenoot?' Maar ook de ruimere context wordt niet uit het oog verloren. Waarom beginnen musea en boeken over de Eerste Wereldoorlog doorgaans met de Duitse inval in België? Was die oorlog toen al niet een hele tijd bezig? Waarom slaat men de beginfase en de aanloop over?

De grote leemte brengt een samenhangend verhaal van lang gerijpte en herwerkte bijdragen, aangevuld met bindteksten over de 'kleine, noordelijke Westhoek', waar het Belgische leger vier jaar bivakkeerde naast Franse en Britse lotgenoten en waar de 'groten der aarde' met uiteenlopende motieven onze pacifistische vorst kwamen opzoeken.

Dit buiten de traditionele geschiedenislijnen kleurende boek is een vurig pleidooi voor een meer geïntegreerde vorm van geschiedschrijven over de Grote Oorlog, het Belgische én het Vlaamse verhaal. Het pleit tegen de opvatting dat elk land zijn eigen waarheid heeft, waardoor nieuwe mythes het dreigen te halen van de feiten, en vóór het erkennen van een gedeelde verantwoordelijkheid bij de hoofdrolspelers in deze tragedie.

Technische info

Uitgever: LannooCampus
Auteur: Luc Vanacker
Paperback - 16 x 25 cm - 224 blz
EAN 9789401417105

SMIDJE SMEE EN HET SCHERP VAN DE SNEE

Er zit snee op, daarom gebruiken steenkapers een koudbeitel, timmerlui een hak- of steekbeitel en smeden een schroodbeitel. Een schroodbeitel?

Sommige vruchten kun je 'schroden' of schillen. Maar... daar houdt een smid zich niet mee bezig! Toch wel! De A.N.-betekenis van schroden is 'hakken', van mnl. scroden, mnd. schroden, schraden, ohd. scrōtan, hd. schroten, ags. scrēadian, eng. to shred. En wat betekende dat verouderde 'schroden'? Door snijden of hakken kleiner, dunner of puntiger maken. En waarmee doet een smid dat? Met een schroodbeitel, een brede en zeer korte beitel die met zijn steel of top in het gat van het aambeeld gestoken wordt, met de snede naar boven gekeerd, om daarop stukken van dunne staven ijzer af te hakken.

Na kattenkwaad inderdaad nog liever op vaders knie dan op de schroodbeitel van Smidje Smeel

Niemand kon dit raadvoorwerp benoemen. Geen winnaar dus deze maand!

Wartoe diende dit voorwerp?

Oplossing sturen naar Guido Schoonaert, Bergenstraat 16, 8972 Roesbrugge, tel. 057 30 15 57 of info@drukkerijschoonaert.be. Uit de juiste antwoorden wordt een winnaar getrokken die een prijs ontvangt.

Wèt je gy oe da wyder dat zegn?

Gin Hollandschen klap moa sjchooën Westhoeks

1. Afklappen: ofrossen, hoet vasthouden
2. Poepen: noa bachten goan, veugelen
3. Sodemieter op: lopt noa de moane, noa de kl...
4. Jeetje: amai, moa mens toch
5. Toe nou: moar alli gie
6. Toch wel! ba toet, moa ba joat gie!!
7. Een bikkel: e pekkel
8. Hagelslag: muzestroentjes
9. Oorontsteking: ooëroentstekieng, kanteirn
10. Magere Hein: Pietje de Dooëd

Wuk is joen antwoërd?

1. 't zwien
2. hoge
3. an de katte
4. de preute
5. schieten
6. ze puuste
7. mollejoengen, str..., oede w...
8. in d' harlozje
9. e noagel
10. de kieëkens

En hoevele keeërs in de rooëze?

19 p.: Denecker St., Dewaele A., Igodt L. en Keirsebilck H.

18 p.: Becuwe C., Becuwe M., Steverlynck M. en Verbaere O.

17 p.: Vandenbosch R.

Ollemán kent ze, deze uitdrukkiengen. Gie oek? Ewel, vult z' e kir an en zend moar op, me zitten ol greeëd mi nuze scharbieliezeeefde!

1. Elk moe ze ... kennen!
2. Is 't nieëten, 't is ...
3. Hoe verre is dat? 't Is ogliëk 't ...
4. Stikt dat moar uut ...
5. Dat pruttig meesje kldt mi e ...
6. Noa verremetjes achter ...
7. Je wit nooëit hoe dat een koeë ...
8. Zot zien doe gin ..
9. E kerremesse is een ...
10. Zoe 't otmets nie an 't handvat ...?
11. De stoetste wizzels ...
12. Leegoars zweeët is ...
13. O 't ol eschreven en ... is
14. Schooën roste is oek ...
15. Zuk e scharmienkel, 't is e remedie ...
16. Moa ja, ... is koop:
17. Over kleuren en vr... volt er nie te discuteëren!
18. En blust gie moar os en oede scheure ...
19. Moa die trouwer goa nog ferme ... loaten van gepiendhied.
20. Nu ja, Oenzen Heeëre moet er van ieder ... hen!

't Zag doa zwort van 't vook:
twi pasters, e neger en e koolmarchang.

Wim Sohier

prijs-kwaliteit • service • flexibiliteit
eigen ontwerpdienst • modern machinepark

Uw bedrijf in de kijker met

firmakaarten
brieven • facturen
omslagen: ≠ formaten
met of zonder venster
notablokken • aankoop-
en verkoopboeken
bestel- en werkboeken
presentatiemappen
kalenders • brochures
productfolders
Mailing: indien gewenst
gepersonaliseerd
en postklaar

Uw familie- drukwerk

geboorte
communie
huwelijk
verjaardag
jubileum
rouw

Openingsuren: iedere werkdag: 8.00 - 12.00 u. & 13.00 - 18.30 u.
zaterdag: 8.30 - 12.00 u.

drukkerij **SCHOONAERT**

Bergenstraat 1 • 8972 Roesbrugge • Tel. 057 30 03 79
info@drukkerijschoonaert.be • www.drukkerijschoonaert.be

Drinkwater voor het front 1914-1918 (2)

Drinkwaterzuivering te velde tijdens de Eerste Wereldoorlog

2.4. Waterzuivering

Zuiveren van oppervlakte- of grondwater om er drinkwater van te maken betekent in het leger niet hetzelfde als in de burgermaatschappij. De laatste stelt niet alleen scherpe eisen aan hygiëne en veiligheid, maar ook aan kleur, helderheid, smaak en reuk van het water. Daarnaast zijn kosten belangrijk. Zuiveringstechnieken moeten goedkoop zijn en het water mag geen bestanddelen bevatten die het leidingwerk aantasten.

In het leger te velde betekent drinkwaterzuivering in de allereerste plaats zorgen voor hygiënisch en veilig drinkwater. Kleur, helderheid, geur en smaak, hoewel voor de acceptatie van het drinkwater door de manschappen wel van belang, tellen veel minder zwaar. Dat geldt zeker ook voor het kostenaspect.

De door een leger in oorlog gehanteerde zuiveringstechnieken zijn er in de allereerste plaats op gericht schadelijke bacteriën (het bestaan van virussen was ten tijde van de Eerste Wereldoorlog nog niet bekend) te doden of rigoureus te verwijderen. In de praktijk maakten de beschikbare zuiveringstechnieken geen onderscheid tussen ziekteverwekkers en niet-schadelijke bacteriën. Drinkwaterzuivering te velde was eigenlijk niets meer of minder dan sterilisatie of desinfectie van het beschikbare water.

Voorafgaand aan de eigenlijke sterilisatie of desinfectie moest het ruwe water meestal eerst een voorbehandeling (bijv. filtratie of ontijzering) ondergaan, terwijl het steriel gemaakte water vaak nog een nabehandeling kreeg (bijv. koeling of beluchting).

2.5. Waterbehandelingstechnieken anno 1914

Tijdens de Eerste Wereldoorlog stonden de strijdende legermachten verschillende technieken ten dienste voor het bacterievrij maken van ruw water, elk met hun eigen voor- en nadelen. Naar hun aard werden er drie categorieën van waterbehandelingstechnieken onderscheiden.

In de eerste plaats was er de mechanische waterbehandeling, waarbij bacteriën door filtratie uit het water worden verwijderd. (Strikt genomen is filtreren niet alleen maar een mechanische behandeling, vergelijkbaar met de werking van een zeef, maar is er ook het fysische proces van adsorptie bij betrokken).

Daarnaast waren er een tweetal fysische behandelingstechnieken in gebruik. Koken, als

oude en beproefde methode om water steriel te maken, werd veel toegepast, terwijl het bestralen met ultraviolet licht een nieuwe methode in opkomst was voor het afdoden van ziektekiemen.

Ten slotte waren er de chemische behandelingsmethoden, waarbij bacteriën gedood worden door het toevoegen van bepaalde chemicaliën aan het ruwe water.

Op elk van deze technieken zal wat dieper worden ingegaan. Er zal telkens eerst een korte beschrijving van het principe van de waterbehandelingsmethode worden gegeven; daarna zal met enkele voorbeelden worden aangegeven hoe de verschillende strijdmachten dit in de praktijk brachten, waarbij ook iets zal worden opgemerkt over de problemen die zich daarbij voordeden.

3. FILTEREN

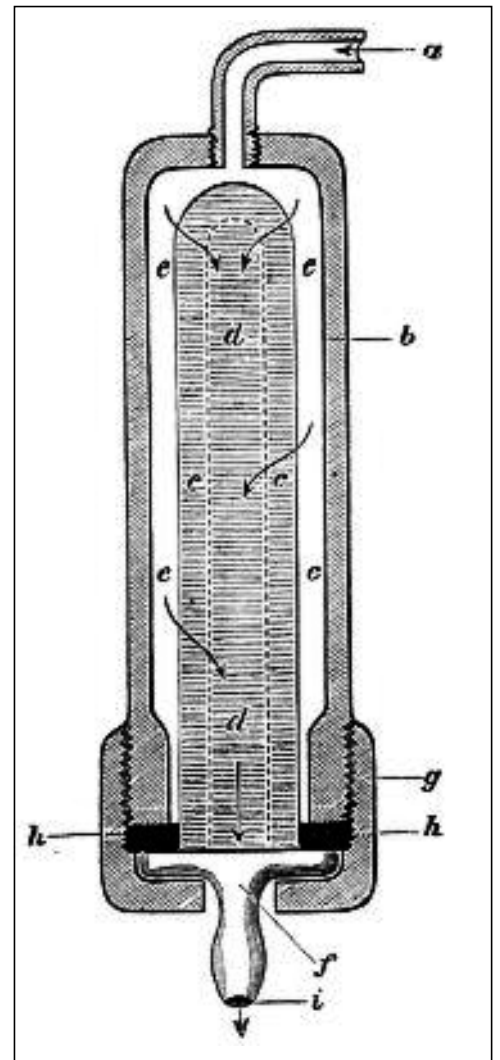
"Zijn mond staat half open; hij spant zich in, woorden te vormen, maar zijn lippen zijn te droog. Ik heb mijn veldfles niet bij me; ik had hem niet meegenomen op patrouille. Maar onder in de trechter staat wat modderig water. Ik laat me naar beneden, neem mijn zakdoek en spreidt hem breed uit; dan laat ik hem in het water zakken, en schep in de holte van mijn hand een beetje van het gele water, dat er doorheen sijpelt. Hij drinkt het op. Onmiddellijk ga ik weer nieuw halen."

Erich Maria Remarque – Im Westen nichts Neues (1929)

3.1. Principe van filtratie

Filtreren is waarschijnlijk de oudst toegepaste methode voor het drinkbaar maken van ruw water zowel in de burgermaatschappij als in het leger. Bij filtratie wordt het ruwe water door een dikke laag van poreus materiaal geleid. Het water dringt in het poreuze materiaal door en treedt ten slotte aan de andere zijde weer uit. Zwerende verontreinigingen in het ruwe water worden op en in het filterbed vastgehouden. Publieke drinkwaterbedrijven gebruiken vaak zand- of grindfilters, grote bassins gevuld met zand of fijn grind. Zand is niet erg geschikt om bacteriën uit het water te verwijderen. Hiervoor is filtermateriaal nodig met zeer fijne poriën.

Kant en klare waterfilters voor huishoudelijk of industrieel gebruik werden al sinds het midden van de 19e eeuw op de markt gebracht. Als filtermateriaal konden heel diverse poreuze materialen dienen. Vaak waren dit gesteenteachtige materialen zoals zandsteen, puimsteen,

Doorsnede van een Pasteur - Chamberland - filter

cokes, asbest, zeoliet enz., maar ook houtskool (norit) en zelfs vilt en canvas zijn gebruikt. Vooral sommige steenachtige materialen bleken in staat bacteriën vrijwel volledig uit het water te verwijderen. Opgeloste stoffen in het ruwe water, zoals van nature aanwezige zouten of organische verontreinigingen, worden op z'n best slechts gedeeltelijk verwijderd.

Filters zijn er in allerlei maten, soorten en uitvoeringen. Een type dat ook ruime militaire toepassing vond, bestond uit een holle metalen cilinder (filterhuis), waarin zich het poreuze materiaal - de filterkaars - bevond. Een voorbeeld van zo'n type filter was de Pasteur-Chamberland-filter, hierboven schematisch afgebeeld.

Het filtermateriaal van deze filter bestond uit een soort kunststeen, nl. gebrande porse-

leinaarde. De aanvoerbuis a voor het ruwe water bevindt zich aan de bovenzijde van het filterhuis d; aan de onderzijde wordt het huis afgesloten met een afdichting h en een porseleinen afdichtplaat f. Water dat via de aanvoerbuis binnenkomt, dringt via de vrije ruimte c de filterkaars d binnen en kan het filter slechts aan de onderzijde van de filterkaars via de opening i in de afdichtplaat weer verlaten.

De Pasteur-Chamberland-filter was zeer geschikt voor het verwijderen van bacteriën. De capaciteit was echter klein. Het leverde slecht twee liter steriel water per uur.

Bij sommige filtertypes liep het water onder invloed van de zwaartekracht door de filter. Bij andere types werd de filtratiesnelheid, en daarmee de capaciteit, opgevoerd door gebruik te maken van zuig- of perspompen waarmee het water geforceerd door de filterkaars werd gedrukt. Alle varianten kwamen tijdens de Eerste Wereldoorlog bij de legers te veldde voor. Enkele voorbeelden passeren in de volgend paragraaf de revue.

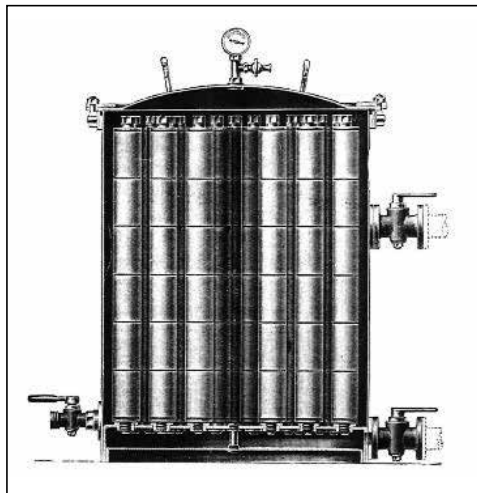
3.2. Filtratie bij de legers te veldde

Aanvankelijk werden de Duitse troepen met zak- of veldfilters op pad gestuurd, waarin watten of celstof als filtermedium waren verwerkt. Al snel bleken deze filters uit hygiënisch oogpunt volstrekt ontoereikend en moest men overschakelen op meer betrouwbare filtertypes.

Filters van de firma Berkefeld te Celle (dat nog altijd actief is op gebied van waterbehandlingstechnieken) voldeden beter. Als filtermateriaal bevatten ze het poreuze gesteente kiezelgoer, ook wel diatomeeënaarde genoemd. De firma had voor militair gebruik diverse types ontwikkeld. De zogenaamde grosses Armeefilter bestond uit een batterij van negen parallel geschakelde filterkaarsen die in een kring waren opgesteld. Elk van de filterkaarsen kon bij breuk of verstopping apart uitgeschakeld worden, terwijl de rest van de filterbatterij bleef functioneren.

De batterij kon worden gemonteerd op een wagen die door paarden getrokken werd. Deze mobiele installaties hadden genoeg capaciteit om eenheden van compagnie- of bataljonsgrootte enige tijd van drinkbaar water te voorzien (mits geschikt ruw water voorhanden was, uiteraard). Voor grotere troepenonderdelen was hun capaciteit te gering.

Het Oostenrijkse leger gebruikte naast Berkefeld-filters en Pasteur-Chamberland-filters ook nog zgn. Delphin-filters. Het filtermateriaal bestond hier uit geperste kunststeen. Deze filters konden, net als de Berkefeld-filters, tot complete filterbatterijen aaneengeschakeld worden.

Batterij Delphin-filters voor gebruik in (semi-)permanente kantonneringen.

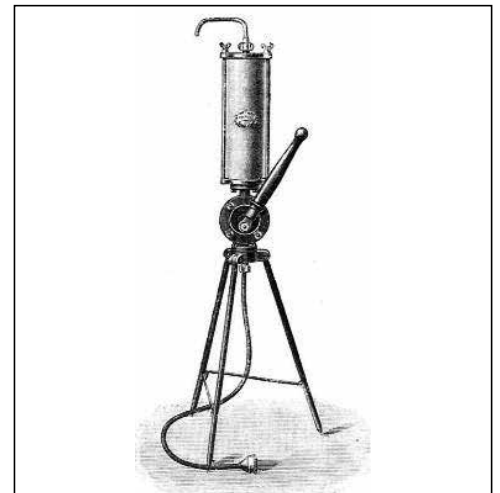
Ze werden dan aangesloten op de waterleiding of op bronnen. Op deze manier waren ze bij uitstek geschikt voor grotere troepeneenheden die langdurig op dezelfde plaats verbleven. Ook waren er, evenals bij de Berkefeld-filters, mobiele Delphin-filterbatterijen.

Delphin-filters waren er ook in een draagbare versie. Ze bestonden uit een filterhuis met filterelementen, een handbediende waterpomp, die met de perskant werd aangesloten op het filter, en een driepoot waarop het geheel gemonteerd kon worden. Het ruwe water trad aan de onderzijde het filterhuis binnen. De aftapleiding bevond zich aan de bovenzijde van het filterhuis. Het apparaat kon 20 liter zuiver drinkwater per uur leveren.

De draagbare Delphin-filters waren demontabel. In gedemonteerde toestand was het filter met toebehoren verpakt in een draagcassette, waardoor het gemakkelijk meegenomen kon worden. Delphin-filters behoorden standaard tot de velduitrusting van de infanteriedivisies van het k.u.k.-leger.

De firma Berkefeld leverde eveneens een draagbaar filterapparaat voor militair gebruik. Dit apparaat woog 3 kg en leverde ongeveer 3 liter water per minuut. Speciale snufjes bij dit filtertoestel waren o.a. een expansievat om de filterkaars te beschermen tegen de drukstoten die tijdens het pompen optraden, een verlengstuk voor de pomparm, waardoor de handpomp makkelijker te bedienen was, en ten slotte een voetbeugel waar de bediener van het filter zijn voet in kon zetten zodat het hele filterapparaat stabiel in positie bleef. Dit zgn. kleines Armeefilter kon worden gedemonteerd en in een zeildoeken tas worden meedragen boven op de ransel.

Verder gebruikte het Duitse leger nog zgn. Hansa-filters, mobiele filters waarin Gurocel,

Draagbare Delphin-filter in operationele toestand.

een poreuze kunststeen, als filtermateriaal was gebruikt. Het Britse leger maakte al jaren gebruik van kiezelgoer-filters, die sterk op Berkefeld-filters leken. Ze werden geproduceerd door de firma Doulton te Lambeth bij Londen.

In geval van nood of indien geen kant-en-klare filters voorhanden waren, kon een eenheid te veldde ook zelf een filterinstallatie improviseren, indien de omstandigheden van het terrein dat toelieten. Deze geïmproviseerde filters konden vaak wel een helder en goed smakend water leveren, maar waren in hygiënisch opzicht veel minder betrouwbaar dan de industrieel geproduceerde kant-en-klare filters.

Problemen bij de filtratie te veldde

Filtreren was goedkoop in vergelijking tot de fysische sterilisatietechnieken uit de volgende paragraaf. Ook leverde filtratie een doorgaans helder, goed smakend, hoewel niet altijd kleurloos drinkwater. Toch kleeften er serieuze nadelen aan deze techniek.

Weliswaar kon door filtratie het aantal bacteriën in het water zeer sterk gereduceerd worden, gegarandeerd kiemvrij werd het water niet. In de meeste gevallen was het gefiltreerde water veilig om te drinken, maar een klein risico op besmetting bleef bestaan.

Om deze reden verordonneerde het Oostenrijkse leger dat water dat alleen gefiltreerd was, niet voor drinkwater gebruikt mocht worden. Filtratie mocht alleen toegepast worden in combinatie met een andere, meer betrouwbare sterilisatietechniek.

Filtreren duurde lang, dat gold zeker voor drukloze filters. Druk- en onderdrukfilters werkten in het algemeen sneller. Daar staat tegenover dat langzaam filtreren meestal een zuiverder drinkwater opleverde.

Filters raakten meer of minder snel vervuild, afhankelijk van de hoeveelheid vuil in het ruwe water. Naarmate een filter meer vervuild was, liep het water er langzamer doorheen. Dat geldt voor alle types filters. Uiteindelijk raakte de filter verstopt. Filters moesten dus van tijd tot tijd gereinigd worden. Het reinigen gebeurde door spoelen met water in omgekeerde richting om het vuil, dat zich in en op de filter had opgehoopt, te verwijderen. De buitenkant van de filterkaarsen werd geschrobd en zo nodig geschuurd, waarna alle onderdelen van de filter gesteriliseerd werden door ze uit te koken. In het uiterste geval moest de filterkaars vervangen worden door een nieuwe. Berkefeld-filters moesten zo ongeveer om de drie dagen gereinigd worden.

Het reinigen was omslachtig, vereiste grote zorgvuldigheid en goed geïnstrueerd personeel. Een troep op mars of in actie had gewoonlijk niet de tijd en gelegenheid grote zorg te besteden aan het reinigen van waterfilters. Onzorgvuldig reinigen kon er toe leiden dat de filter juist een haard van besmetting werd, met alle gevaren en gevolgen van dien. Door de Duitsers buitgemaakte Berkefeld-filters van het Russische leger bleken dermate vervuild, dat het drinken van ongefiltreerd water een stuk veiliger leek.

Ook waren de filterkaarsen kwetsbaar. Bij stoten, zoals nogal eens tijdens vervoer over moeilijk terrein gebeurde, konden ze gemakkelijk breken. Filterkaarsen waarin scheurtjes of barstjes waren ontstaan, waren onbruikbaar geworden. Niet altijd werden deze kleine beschadigingen tijdig opgemerkt, met als resultaat dat het gefiltreerde water nog te veel bacteriën bevatte.

Hoewel door alle legers nog volop gebruikt, was filtratie van water om het bacterie-arm te maken eigenlijk de technologie van het verleden. Snellere methodes, die ook veel betrouwbaarder waren, dienden zich aan. Drinkwaterbereiding door filtratie verloor daarom bij de legers steeds meer terrein. Filtratie werd steeds vaker en gericht toegepast als voorbehandeling van het ruwe water of nabewerking van het gesteriliseerde water bij de nieuwere sterilisatietechnieken.

Wordt vervolgd.

Rob Kammelar

ZOKOLA
MADE IN CHOCOLATE

-10%

Knip deze advertentie uit en bespaar **10%*** op uw Sint-aankopen.

Alleen geldig bij afgifte van deze advertentie. Actie geldig t.e.m. maandag 10 november in de Zokolashop of op de vrijdagmarkt te Poperinge.

Openingsuren: dinsdag t.e.m. zaterdag telkens van 14 tot 19 uur.

Uitzonderlijk open op maandag 10 november 2014

*Niet combineerbaar met andere kortingen

Blasiusstraat 97 > B-8972 Krombeke
0473/968972 (Sylvie) > 0478/340001 (Bart)
info@zokola.be > www.zokola.be

YONKA PARIS

Hotstonmassage • Chinese relaxatie • Permanente make-up • Parfumerie • Make-up • Kleurconsulente • Definitieve ontharing • Infraroodcabine

Beauty & wellness
Valerie VIANE

Kom de nieuwe make-upkleuren van herfst en winter 2014 testen!

Provenplein 53 - 8972 Proven - www.valerieviane.be - Tel. 057 30 08 51 - Gsm 0494 06 96 73

Europese Bisol topmodule, standaard of Full Black versie. Dit zijn voorgesorteerde zonnepanelen met een **hoog rendement** en een uitstekende paneel efficiëntie. Tot **25 jaar opbrengstgarantie!**

Nederlandse Heat Pipe zonnecollectoren. Verbeterd dankzij hun grotere absorptiekern. Door het gebruik van de **vacuümbuis** technologie als perfecte isolator ook in het **tussenseizoen** ideaal om warm water te produceren.

Jochen Debaenst
Westsluisstraat 15
BE-8691 STAVELE

+32 (0) 494 48 21 74
info@ecolis.be
www.ecolis.be

in 'T ROZENHOF

- Onze suggesties:*
- **Ierse ribeye**
voor de vleesliefhebber
 - **Gegrilde grietfilet**
voor de visliefhebber
 - **Gegrilde varkenspluma**
voor de gastronomen ...

Kijk ook volgende maand op deze pagina onze afhaalmenu's voor eindejaar !

Voor onze openingsuren,
ga naar www.rozenhof-proven.be

Bereidt u voor op de winter ! Bel nu voor stookolie: 057 30 03 30

PMO zorgt voor gezellige warmte dicht bij huis!

Kwaliteit, service & ervaring, onze troef !

BRANDSTOFFEN | OLIËN & SMEERMIDDELEN | VETTEN | ANTIVRIES & KOELVLOEISTOF | MAZOUTTANKS

PMO nv - VANDENBROUCKE

Roesbruggestraat 2 | 8972 PROVEN | Tel. 057 30 03 30 | Fax. 057 30 12 97 | www.pmo-service.be | info@pmo-service.be

dinsdag tot zaterdag open van 8.30 tot 12.00 u. en van 13.00 tot 18.30 u.
zondag open van 9.00 tot 12.00 u. • gesloten op maandag

TUINCENTER AU PETIT JARDIN BVBA

Wim Indevuyst
Couthoflaan 32
8972 PROVEN
Tel. 057 33 39 63
E-mail: info@aupetitjardin.be
www.aupetitjardin.be

Denk nu al aan:

- ☞ grafstukken en chrysanten voor Allerheiligen (op tijd bestellen)
- ☞ grote keuze in violen, winterheide, sierkolen, ... alles om uw winterbloembakken te vullen
- ☞ aanplantingen voor de tuin: rozen, vaste planten, sierheesters, klein fruit, haagplanten,...
- ☞ vanaf november : fruitbomen en sierbomen
- ☞ Schrijf je in op de nieuwsbrief voor actuele informatie over uw tuin.
- ☞ Bezoek de -pagina van Tuincentrum Au Petit Jardin en maak kans op een mooie prijs !
- ☞ Klantenkaart geldig op al uw aankopen

SPECIAAL OPEN
op zondag 26 en
maandag 27 oktober
van 9 tot 18.30 uur !!!

BELANGRIJKE DATA
29 + 30 november
KERSTHAPPENING
in een sfeervol kader !

*Kom gerust langs,
het team van
Au Petit Jardin
staat steeds
tot uw dienst !*

ABELE

Buren bij Kunstenaars

Vrij, 17 oktober • 16 - 18 u.

Zat. 18 oktober • 10 - 12 u. & 13.30 - 18 u.

Zon. 19 oktober • 10 - 12 u. & 13.30 - 18 u.

Zat. 25 oktober • 10 - 12 u. & 13.30 - 18 u.

Zon. 26 oktober • 10 - 12 u. & 13.30 - 18 u.

"Buren bij Kunstenaars" heeft voor de vijfde keer plaats in Het Pensionaat. Verdeeld over het gebouw, zijn niet alleen hun werken te zien, maar zijn de kunstenaars ook zelf aanwezig en/of aan het werk.

Deelnemers dit jaar zijn:

- Monique Berghman, schilderen met acryl en olieverf
- Pol Debaene, landschappen in pastel
- Norbert Demeester, schilderen in acrylverf
- Patrick Denys, schilderen in diverse technieken
- Gilbert Hauspie, schilderen en tekeningen, van figuratief tot abstract
- Chris Masson, kleurrijke bloemen en kevers in keramiek
- Charles Meuleman, beelden, ijzerassemblage
- Gaston Pauwels, boetseerwerk, beeldjes, e.a.
- Jacqueline Pittillioen, olieverf en acrylverf
- Jenny Pittillioen, schilderen in olie- en acrylverf
- Robert Pittillioen, modeltekenen, olieverf- en acrylverf
- Josiane Platteeuw, pergamanokunst
- Roger Pover, schilderen in olieverf, aquarel en pastel
- Raymond Renders, collages, olieverf op doek, boetseren

- Romine, schilderen in acryl en olieverf op doek
- Willy Valcke, acryl en pentekeningen
- Carine Vanmeenen, acrylverfschilderen
- Collectief taille directe@pensionaat met beelhouwwerk van Pierre Delputte, Ivan Detrez, Luc Famaey, Mia Goeman, Mieke Latré, Leen Lermytte, Chantal Noppe, Bart Schotte en Barbara Vandewynckel
- Collectief creabel@pensionaat met werk van Marc Blancquart, Nicole Broeckx, Anny Gesquière, Nicole Quaghebeur en Francine Vandevoorde.

Iedereen is hartelijk welkom tijdens deze twee weekends, de toegang is, zoals steeds, gratis.

Tweedehands boekenbeurs "Volgens het boekje!"

Zondag 2 november 2014

Voor de 3de keer organiseert vzw 't Pensionaat een tweedehands boekenbeurs. De vorige edities waren succesvol. Wil je graag je boekenkast opruimen? Wil je die boeken die je niet meer leest graag aan anderen kwijt? Neem contact met ons op en reserveer een stand op deze kleine maar gezellige boekenbeurs. Deelname is gratis.

Standhouders kunnen nog inschrijven bij vzw 't Pensionaat op 057 33 22 08 of via mail vzw.pensionaat@skynet.be.

Munten- en Brocantebeurs

Zondag 9 november van 8 tot 12 uur

Op iedere 2de zondag van de maand gaat de verzamelbeurs van Poperingana Numismatica Historia door in Het Pensionaat te Abele. Iedereen die interesse heeft in oude munten, postkaarten, boeken, aardewerk en andere verzamelobjecten kan terecht op deze gezellige beurs. In de tombola ten voordele van de club worden iedere keer waardevolle prijzen verloot.

Tentoonstelling 1ste Wereldoorlog

Zondag 9 november van 8 tot 12 uur

Samen met de brocantebeurs loopt er in Het Pensionaat dezelfde dag ook een eenmalige

tentoonstelling over de 1ste Wereldoorlog in onze streek met behulp van postkaarten, boeken, foto's, enz... van de hand van onze leden. Toegang is gratis.

ALVERINGEM

Buren bij Kunstenaars

Vrijdag 17, zaterdag 18 en zondag 19 oktober

Buren bij kunstenaars wordt ook in Alveringem op vrijdag 17, zaterdag 18 en zondag 19 oktober 2014 voor de elfde maal georganiseerd.

- **Dewulf Christiane**
olie- en acrylverf, bloemschikken
't Ateljeetje
Kerkstraat 6 b, 8690 Hoogstade
zaterdag: 10:00 - 12:00 / 13:30 - 18:00
zondag: 10:00 - 12:00 / 13:30 - 18:00
- **Dobbels Astrid**
boetseren met klei, huisdieren vooral, schilderen
't Ateljeetje
Kerkstraat 6 b, 8690 Hoogstade
058 28 88 39
zaterdag: 10:00 - 12:00 / 13:30 - 18:00
zondag: 10:00 - 12:00 / 13:30 - 18:00
- **J.E. De Witte**
creatieve composities met verf en metaal
Kasteeldreef 2, 8691 Gijverinkhove
058 29 80 98
johny.dewitte2@telenet.be
zaterdag: 14:00 - 19:00
zondag: 14:00 - 19:00
- **Maertens Joke**
beelden met textielverharder Paverpol
Westsluisstraat 1, 8691 Stavele
0476 44 88 45
zondag: 10:00 - 18:00
- **Vandenbussche Hilda**
met klei: mensen, ambachten, dieren, huizen...
't Ateljeetje
Kerkstraat 6 b, 8690 Hoogstade

KORTING 50-PLUSERS MET WAARBORG

TANLABO RAHEEN

**GEBROKEN GEBIT ?
KLAAR TERWIJL U WACHT !**

Duinkerkestraat 107 - POPERINGE
Gsm 0475 86 84 24
Open: iedere werkdag, zaterdag inbegrepen

B O U W W E R K E N

MARIO VANDEWIELE BVBA

T 0475 68 50 59

GESPECIALISEERD IN:

- WONINGBOUW ■ VERBOUWINGEN
- PROFESSIONEEL AANBRENGEN VAN ISOLATIE ■ RUIME ERVARING MET LAGE ENERGIEWONINGEN ■ OPRITTEN EN TERRASSEN ■ VLOEREN- EN WANDTEGELS
- KLEINSCHALIGE AFVALWATERZUIVERING

MARIO VANDEWIELE BVBA
ROESBRUGGESTRAAT 62
8691 BEVEREN-AAN-DE-IJZER

**INFO@BOUWWERKENVANDEWIELE.BE
WWW.BOUWWERKENVANDEWIELE.BE**

058 28 88 39

zaterdag: 10:00 - 12:00 / 13:30 - 18:00

zondag: 10:00 - 12:00 / 13:30 - 18:00

• **Warreyn Frieda**

autodidact, acryl, felle kleuren
Beverenstraat 102, 8691 Leisele
0499 52 36 57

frieda.warreyn@telenet.be

zaterdag: 13:30 - 18:00

zondag: 13:30 - 18:00

De wegwijsbrochure is gratis beschikbaar in de dienst Toerisme en Cultuur van Alveringem.

Meer info: www.burenbijkunstenaars.be – www.alveringem.be.

■ **Bier! Een vloeibare oorlogsgeschiedenis**
Zondag 19 oktober om 10 uur

Om 10 uur stipt vertrekt een toeristentreintje aan het Mout- & Brouwhuis de Snoek voor een unieke exploratie achter het IJzerfront langsheen maar liefst een 20-tal oorlogsbrouwerijen. Het Mout- & Brouwhuis de Snoek in Alveringem laat de herdenking van de Grote Oorlog immers niet zomaar voorbijgaan. Het kan ook niet anders.

Nergens anders in Vlaanderen dan in De Snoek kan je er een brouwerij binnenstappen die in alle authentieke glorie het verhaal van de dorst in de Grote Oorlog vertelt. Het is alsof brouwer Camiel Vanderheyde er nog aan de roerkuip staat. Is deze brouwerijsite nu een indus-

trieelarcheologisch unicum in Vlaanderen en de ons omringende regio's, tijdens de oorlog waren er in het onbezette gebied nog meer dan 100 dergelijke dorpsbrouwerijen die op vraag van de soldaten op volle toeren draaiden. In de nieuwe publicatie *Bier! Een vloeibare oorlogsgeschiedenis* voert het Mout- & Brouwhuis de Snoek u niet alleen als lezer maar ook als actieve cultuurtoerist mee naar de zomer van 1918 om er kennis te maken met de bierbrouwers in Fortem, Lo, Pollinkhove, Gijverinkhove, Izenberge, Bulskamp, Wulveringem, Vinkem en Alveringem. Zij zullen u hun oorlogsverhaal vertellen. Verdienen ze een mooie penning aan de oorlog, toch was het door de grondstoffenschaarste, de inmenging van de legeroverheid, niet allemaal koek en ei. Hoe ze dit met een West-Vlaamse vindingrijkheid oplosten verneemt u tijdens deze exploratietocht.

Onderweg wordt natuurlijk een paar keer halt gehouden. Zo stappen we 's middags onderweg af om ons soldatenrantsoen (waar iedereen zelf voor zorgt) te verorberen. En in de namiddag wordt ook minstens nog een keer halt gehouden, waaronder in 't Zwaantje. 'Men kan op één been toch niet naar het front gaan'. Omstreeks 17 uur wordt het treintje terug verwacht aan het Mout- & Brouwhuis de Snoek. Juist op tijd om nog wat te praten in de museumherberg vooraleer de klarenblazers het sluitingsuur blazen.

Voor het treintje wordt een tussenkomst gevraagd van amper € 8 voor de leden en € 10 voor de niet-leden. De drink(s) onderweg zijn niet inbegrepen. Om uw deelname te bevestigen graag een seintje aan de secretaris via 0495 92 90 19 of de (digitale) postduif: dufrou.bernard@skynet.be en schrijf het bedrag over op de rekening van Westhoek-Monumenten vzw: IBAN BE63 4766 2161 6108 - BIC KRED-BEBB.

Het Mout- & Brouwhuis de Snoek kijkt alvast uit naar uw zeer gewaardeerde komst, want het is er ten stelligste van overtuigd dat u dit rendez-vous met de oorlogsbrouwers niet mag missen. Tot zondag 19 oktober a.s., onze rustdag achter de frontlinie.

■ **Concert met Lisa Del Bo en Eddy Vroman**
Woensdag 19 november om 14 uur

Kom genieten van de prachtige melodieën van Lisa Del Bo (Eurosong-deelnemer '96), de ambiance en gezellig samenzijn krijg je er gratis bij. Een wervelende shownamiddag met muziek van Eddy Vroman en gastoptreden van Lisa Del Bo. Er is ook dansgelegenheid! Het optreden is voor iedereen toegankelijk.

Locatie: Sportzaal Rethorica, Nieuwstraat 42 te 8690 Alveringem.

Toegang: VVK € 6 – ADD € 7.

Info en tickets: dienst Toerisme en Cultuur, 058 28 88 81, cultuur@alveringem.be.

BEVEREN

■ **Spaghetti-avond**
Zaterdag 25 oktober vanaf 18 uur

Na de geslaagde kermisfeesten en vóór het Sint-Maartensfeest en het plaatsens van de kerstverlichting, nodigt het feestcomité iedereen uit op haar spaghetti-avond op zaterdag 25 oktober vanaf 18 uur in de H. Hartzaal. Volwassenen betalen € 11, kinderen tot 12 jaar € 5 en kleuters tot 5 jaar eten gratis. De opbrengst van dit festijn wordt volledig gebruikt voor het inrichten van de plaatselijke activiteiten.

Kaarten kunnen vooraf besteld worden bij de leden tot 20 oktober maar het liefst bij Danny (0491 25 90 37 - dannyUleyn@hotmail.be) - Leo (057 30 04 60 - leo.lepee@skynet.be) - Steven (ketelers.waeyaert@telenet.be). De leden van het feestcomité rekenen ten stelligste op jullie aanwezigheid.

■ **OKRA Beveren**
Dixmuda-boterkaarting
Zondag 26 oktober vanaf 10 uur

Op zondag 26 oktober start vanaf 10 uur onze Dixmuda-boterkaarting in de Heilig Hartzaal vlak naast de kerk van Beveren.

Inleg: € 1,25. De winnaar krijgt 250 gram Dixmudaboter. T.v.v. OKRA Beveren
Info: Edmond Luysen, 057 30 07 33.

Algemene schilderwerken, wand- en vloerbekleding

Gordijnen en overgordijnen UNLAND®
Gratis opmeten en plaatsen

Glas in loodramen, brandschilderen, restauratie

Decoratie & Kunstglazenier

J. LAHOUTTE

Blekerijweg 100 - 8972 PROVEN - Tel. 057 38 88 59

Publiciteit
voor de streek ?

De IJzerbode wordt in meer dan 3000 huisgezinnen verspreid.

Interessante prijzen.

Inlichtingen: 057 30 03 79

HARINGE

■ **Jubileumblaublues met internationale bluestop**
Zaterdag
8 november
om 20 uur stipt

Op zaterdag 8 november wordt in De Levaard in Haringe de vijftiende Blaublues georganiseerd. Dat wordt een jubileumfestival met een feestaffiche vol toppers. En die staan garant voor een muzikale bluestrip die elke muzikliefhebber moet aanspreken.

Het begon allemaal in het jaar 2000. Enkele bluesfanaten besloten toen tussen pot en pint om de blues naar de Westhoek te halen. 'Kleinschalig maar goed' was het motto, en het eerste bescheiden bluesoptreden bleek meteen een schot in de roos. En wat volgde werd nog mooier. De organiserende werkgroep legde contacten met andere organisatoren, bereikte een grote groep gelijkgezinden en de volgende jaren werd stelselmatig breder geprogrammeerd. Met vooral nadruk op kwaliteit in de organisatie en de namen op de affiche. Zo maakte Blaublues heel snel naam in het blueswereldje binnen en zelfs buiten de landsgrenzen. En met de bewuste keuze voor de betere toegankelijke blues en gekende internationale artiesten evolueerde Blaublues van een bescheiden bluesavond naar een heus muziekfestival met klasse, dat elke keer weer de muzieklat hoger legt en zowat elk jaar het bordje 'uitverkocht' aan de deur kan hangen.

Het palmares van de voorbije vijftien jaar oogt indrukwekkend. Met artiesten uit alle hoeken van de wereld en met een pak sfeervolle optredens die bij veel aanwezigen ongetwijfeld nog altijd zijn blijven beklijven. Na de veertiende

editie vorig jaar klonk het in de gespecialiseerde pers nog van 'schitterend' en 'moeilijk te evenaren' maar de jubileumaffiche van dit jaar biedt de bluesliefhebber toch nog meer.

Met Samantha Fish and Mike Zito presenteert Blaublues een uniek duo, virtuozen op de gitaar maar ook in teksten en zang echt top in hun genre. Ze brachten allebei al diverse succesvolle cd's uit, en moeten op Blaublues de top van de top worden. Nog zo'n fenomeen is Toni Green. Ze zong ooit nog met Otis Redding, was 3 keer blueszangeres van het jaar in de VS en wordt in Haringe begeleid door de Franse formatie Malted Milk, een groep die al ruim twee decennia lang samen is en al een pak groten van de blues op hun Europese tour of zelfs op de grootste Amerikaanse podia begeleidde. En met de New Blues Generation presenteert Blaublues vijf Amerikaanse topmuzikanten met onmiskenbare roots in de blues. Daarbij onder meer de zonen van Magic Slim en Lonni Brooks, een dochter van Johnnie Taylor en drummer Jerry Porter, die ooit bij Eric Clapton drumde en ondertussen als de meest geëerde drummer van de Chicago bekend staat. De vijf beloofden de organisatoren van Blaublues een unieke verjaardagsreünie, en het publiek kan daar maar wel bij varen. Voeg daarbij nog Fried Bourbon of het allerbeste van eigen bluesbodem en het geniaal gekke duo Blackberry in Mr. Boo-Hoo op het frontporchpodium, en de verjaardagsstaart is compleet.

Kwaliteit te over dus, en de organisatoren rekenen voor hun vijftiende Blaublues dan ook opnieuw op een bomvolle Levaard. Die wordt trouwens voor de gelegenheid als een heuse reuzestemmige bluestempel met eet- en drankstanden en een platenbar aangekleed.

Het festival start om 20 uur stipt, de deuren gaan om 19 uur open en toegangstickets kos-

ten € 20. Ze zijn te koop in in alle Haringse cafés, in 't Geheim Spoor te Beveren-IJzer, in café De Kikker te Watou, in restaurant 't Molenhof te Oostvleteren en in Poperinge bij Music Shop Delbaere. Wie het heel veilig wil houden kan bovendien kiezen voor de blues and bed-service. Die biedt voor amper € 10 een Haringse slaappleats met douche aan, en met € 5 extra een stevig ontbijt op de morgen na het concert. De plaatsen zijn wel beperkt. Alle info over het festival is terug te vinden op www.blaublues.be, bij Geert Barbry op 057 30 00 44 of bij Jürgen Lahoutte op 057 38 88 59. En wie erbij wil zijn doet er best aan om de tickets vooraf te reserveren.

KROMBEKE

■ **Tuinhier Krombeke**
Vrijdag 7 november om 20 uur

"Theoretische uiteenzetting over snoeien en telen van klein fruit" door Björn Lemaire in de kantine van de Hondenschool "Te Lande", Bankelindeweg 39 te Krombeke.
 Info: Rudi (0477 59 50 16) - Willem (0477 36 22 38) - www.volkstuin-krombeke.be.

■ **Gezinsbond Krombeke**
Bereiden van een kerstbuche
Dinsdag 18 of dinsdag 25 november
om 19.30 uur

Gezinsbond Krombeke organiseert op dinsdag 18 november of dinsdag 25 november om 19.30 uur een workshop "Bereiden van een kerstbuche" door Jan Vanhee (duur: ongeveer 3 uur).

Bakker Jan geeft het geheim van zijn populaire kerstbuche prijs. In deze 'hands-on' workshop leer je stap voor stap een heerlijke kerstbuche maken en versieren. Iedere deelnemer gaat dan

GUIDO DESCHUYTTER

Aankoop en verwerken
 oud goud

Korte Torhoutstraat 3
 8900 IEPEER
 Tel. 057 20 61 39
guido.deschuytter@telenet.be

open: dinsdag t.e.m. zaterdag
 9 tot 12 u. en 14 tot 18.30 u.

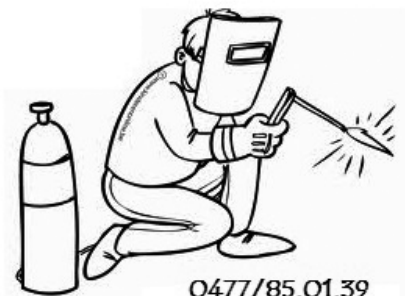

Prof. O. Rubbrechtstraat 32 - ROESBRUGGE
 Tel. 057 30 03 59 - www.garagecappoen.be

Nieuwe en tweedehandse auto's
 Alle carrosseriewerken • schilderen
 Depannagediensten
 VANAF NU: Aircoservice
 Laat uw airco tijdig controleren !

FORD Fiesta	1.4 diesel	2011
BMW 116	diesel	2010
PEUGEOT 206	1.4 diesel	2010
VW Golf	1.6 diesel	2010
SEAT Ibiza	1.4 diesel	2009

DEVER FREDERIK
 metaal-, aluminium- en
 inoxconstructies

0477/85.01.39

fax 057/36.73.37

dever_frederik@hotmail.com
 Apolloniaqreef 4, 8978 Watou

ook naar huis met zijn eigen creatie. Deze workshop gaat door op het Krombekeplein, Krombeke (bij de kerk). Prijs: leden: € 15,00 - niet-leden: € 20,00. Inclusief drankje, kerstbuche en recept. Aantal: max. 12 deelnemers per avond. Materiaal: schort. Inschrijven bij Marjan Nouwynck vóór 13 november, 057 40 16 82.

POPERINGE

■ Expo Poperingse illustratoren Van zaterdag 11 oktober tot woensdag 26 november

Van zaterdag 11 oktober tot woensdag 26 november loopt er in de bibliotheek van Poperinge een tentoonstelling met werk van vijf Poperingse illustratoren. Xavier Truant, Trui Chielens, Shanna Coppens, Elien Noppe en Pieter Verfaillie stellen er hun werk op exclusieve wijze tentoon. De expo kan je gratis bezoeken tijdens de openingsuren van de bib.

■ Wandelweekend te Wissant Van donderdag 23 tot zaterdag 25 oktober

Op nauwelijks een uurtje rijden (90 km) ligt het wondermooie badstadje Wissant, aan de Côte D'Opale tussen Cap Blanc Nez en Cap Gris Nez. De directe omgeving is een waar wandelparadijs met prachtige vergezichten over het heuvelachtige hinterland, de kustlijn tot zelfs de Cliffs of Dover. Dagelijks zorgen enkele begeleiders voor wandelingen tussen de 10 en de 25 km.

Op de site www.terredes2capstourisme.fr vind je alle wandelingen terug op de volgende manier: klikken op "se divertir" dan op "nos randonnées" en vervolgens op de gewenste

wandeling. Keuze genoeg, wij zorgen voor de begeleiding.

Enkelen vroegen me naar de mogelijkheid om te fietsen en dus bieden we ook bij het fietsen de nodige ondersteuning. Dit natuurlijk enkel voor wie dit verkiest en niet graag wandelt. Heb je het zo niet voor het wandelen of het fietsen, dan is er in de omgeving ook heel wat te beleven:

La vieille ville de Boulogne, de haven van Calais, de Atlantische muur (WO2), zeeaquarium Nausica, Paris-Plage of gewoon naast de deur de beide Caps!

Alles kan, niets moet! Aan jullie de keuze! We verblijven in hotel Bellevue op basis van half pension met driegangenmenu. Meer info over het hotel: www.wissant-hotel-bellevue.com
Prijs: € 155 HP / singel toeslag € 50.
Inschrijven kan door storting van € 155 p.p. op rek. BE28 9796 1437 0420 t.n.v. Omnisportclub 8978 Poperinge met vermelding: Wissant, en dit vóór 15 oktober 2014.
Meteen aanmelden is de boodschap!

■ 'Boeven en Madeliefjes' Komische thriller gebracht door Langhoirs Victorinen

Zin in een plezant en spannend avondje theater? Dan zit je goed bij de Koninklijke Rederijkerskamer Langhoirs Victorinen. Dit seizoen brengen ze de komische thriller 'Boeven en Madeliefjes', een stuk van George Batson in een regie van Ward Agneessens.

Wind en regen, bliksem en donder, een lugubere huisknecht, een deftige eigenares van een afgelegen zomerverblijf, een Julia die steevast in de onschuld van haar Romeo gelooft, een schooljuffrouw uit de oude doos en twee ontluikende bakvissen die te pas en te onpas in het verhaal opduiken en mogelijke schuldligen en

onschuldigen aan moord en bankovervallen! Het zijn allemaal ingrediënten om een komische thriller de wind in de zeilen te geven. Misschien komt het door het ongere stormweer, dat rond het eenzame landhuis giert, want vaart zit er wel in. Zeker geen tijd om je te vervelen.

Het toneelstuk "Boeven en Madeliefjes" is de laatste tijd wat uit de belangstelling verdwenen maar enkele jaren geleden stond het geregeld op de affiche van het amateurtoneel. Een gelegenheid dus om kennis te maken met een werfelende thriller waar spanning gekruid wordt met humoristische specerijen.

Spelen mee: Sandro Nevejans, Frederic Beague, Ellen Vileyn, Kathy Pareyn, Roland Reubrecht, Wendy Thibaut, Nele Theuninck, Sarah Vandenberghe, Bart Engelen en Gregory White. Ward Agneessens regisseert.

**COIFFURE
NANCY**

DAMES • HEREN
KINDEREN

ZONNEBANK
10 + 1 GRATIS

OPEN VAN
DINSDAG T.E.M. ZATERDAG
ST. JAN-TER-BIEZEN 6
WATOU • 057 21 49 47

**Schrijn- & timmerwerken
Binnenhuisinrichting
Meubelen en keukens op maat**

NIEUWBOUW - VERBOUWINGEN

**RAMEN - DEUREN - ROLLUIKEN
VERANDA'S - POORTEN**

- HOUT - eigen fabricatie
- PVC
- ALUMINIUM

HOUTSKELETBOUW

WOLTERS LUC

Zwanestraat 20 - 8691 STAVELE
Tel. & Fax 057 30 11 65
E-mail: wolters.luc@hotmail.com

Hartslagen
van Rik Ryon

**De bomaanslag
werd gepleegd in
een bomvolle zaal.**

 Uitgaven te verkrijgen bij Rik Ryon
Blokweg 2 - 8972 Proven
rik.ryon@telenet.be

EVENEMENTENKALENDER

Voorstellingen vinden plaats in het CC Ghybe op 28 en 29 november en 1, 5 en 6 december, en dit telkens om 20 uur. Genummerde kaarten kosten € 8 (studenten en Opendoek-leden: € 7) en kunt u bekomen via langhoirs@telenet.be of 0497 45 10 97 (Katie Vandamme) of bij de bestuursleden.

PROVEN

■ Open park en bos in het Couthof Zondag 19 oktober

Wandeling om 14, 14.30, 15 of 15.30 uur
Het bos aan het Couthof, eigendom van de familie d'Udekem d'Acoz werd aangekocht door Agentschap voor Natuur en Bos en wordt op deze zondag voorgesteld aan jullie. De eigenaar van het kasteel pakt het park de komende jaren serieus aan. Ook hier mogen we een kijkje nemen. Wat zijn de plannen? Het Couthof geeft een deel van zijn geheimen prijs. De ijskelder met zijn vleermuizen, het prieeltje en andere plannen om de toekomst weer te laten schitteren. Wandelingen enkel onder begeleiding. Afspraak aan de tent naast het Couthof, Couthoflaan 50, Proven. Gratis toegang. Organisatie: Agentschap voor Natuur en Bos, Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, Natuurpunt Poperinge-Vleteren, Stad Poperinge
Info: Pierre Hubau, Boswachter Agentschap voor Natuur en Bos - gsm 0479 67 95 75 - pierre.hubau@lne.vlaanderen.be.

■ Ontbijtconcert Provins Jeugdensemble Zondag 9 november om 9 uur

Een zondags ontbijt aangevuld met een concert: dat presenteert het Provins Jeugdensemble 'De Volksvreugd' je op zondag 9 november. We brengen je de ideale combinatie van de geur

van verse koffie en ontbijtkoeken, de smaak van een lekker broodje met beleg en de zoete klanken van ons jeugdensemble. De bruisende groep jeugdige muzikanten maakt met verschillende muziekstukken een reisje rond de wereld. Er weerklinkt muziek uit Spanje, Afrika, Engeland, Rusland, USA, Mexico,...

Het ontbijt start om 9 uur in OC De Croone. Voor de grote honger en de kleine hongertjes hebben we een aparte formule voorzien. Een ontbijt van € 9 omvat 2 broodjes, 1 koffiekoek, 1 yoghurt, 1 koffie/chocolademelk/fruitstap. Een kinderontbijt van € 7 één broodje in plaats van 2.

Inschrijven moet via jeugd@volksvreugd.be of het nummer 0497 57 82 83. Vermeld daarbij het aantal ontbijten en kinderontbijten en je naam.

Inschrijven vóór 1 november! Enkel kaarten in voorverkoop verkrijgbaar! Gelieve op voorhand over te schrijven op volgend rekeningnummer BE96 9793 7952 2205 van De Volksvreugd, Obterrestraat 65 te 8972 Proven met de vermelding van 'Ontbijtconcert 9 november + Naam'.

ROESBRUGGE

■ OKRA Roesbrugge-Haringe Activiteiten:

- Vrijdag 17 oktober om 14.00 u.: Kaarting & gezelschapsspelen in Karel de Blauwer
- Vrijdag 24 oktober: Petanque in OC Karel de Blauwer. Inschrijven: 13.30 - 13.50 u.
- Dinsdag 28 oktober om 14.00 u.: Kaarting & gezelschapsspelen bij P. Gunst
- Donderdag 6 november: Crea vanaf 14 u.
- Donderdag 13 november: Herfstfeest in Kristen Volkshuis
- Vrijdag 14 november: Petanque in OC Karel de Blauwer. Inschrijven: 13.30 - 13.50 u.
- Vrijdag 21 november om 14.00 u.: Kaarting & gezelschapsspelen in Karel de Blauwer
- Dinsdag 25 november om 14.00 u.: Kaarting & gezelschapsspelen bij P. Gunst
- Vrijdag 28 november: Petanque in OC Karel de Blauwer. Inschrijven: 13.30 - 13.50 u. (inhaalbeurt)

■ KVLV Roesbrugge-Haringe Activiteiten:

- Donderdag 23 oktober: demonstratie bloemschikken 'Meer met blad', door Bernadette Bertier. Om 19.30 uur in OC Karel de Blauwer.
- Woensdag 5 november: Brood en Sint-Maartenskoeken bakken. Met Ivo Vandembroucke, om 19.30 uur in OC Karel de Blauwer.

■ Buren bij Kunstenaars Vrijdag 17, zaterdag 18 en zondag 19 oktober

Voor velen waarschijnlijk een gekend initiatief uitgaande van de Provincie West-Vlaanderen. Eddy Ameloot en Herman Pannecoucke stellen opnieuw hun werken tentoon in de Molenwalstraat 13 te Roesbrugge. Iedereen welkom op zaterdag 18 en zondag 19 oktober van 10 tot 12 uur en van 13.30 tot 18 uur.

■ Theaterbende Prot brengt Alaska Extra voorstelling op zondag 26 oktober om 11 uur

Alaska (oorspronkelijk Vergiet) van Freek Mariën is een ontroerende voorstelling over demantie. Het hoofd van een oude schoenmaker zwalpt tussen heden en verleden, tot wanhoop van zijn kleindochter. Hij wil in Alaska op zoek naar zijn overleden vrouw, zij wil hem veilig in een rusthuis. Op de koop toe komt een filosoferende verhuizer met zijn spullen meteen ook zijn verleden halen. Freek Mariën won er de Kaas en Kappesprijs mee voor beste theatertekst in het Nederlands-Duits taalgebied.

Theaterbende PROT wil met mensen in de zuidelijke Westhoek kleinschalig maar sfeervol theater maken. Een vaste ploeg geeft de producties vorm en gaat daarvoor in de regio op zoek naar de meest geschikte acteurs. We spelen op verplaatsing en houden van bijzondere speellocaties die de voorstelling een meerwaarde kunnen geven. Alaska wordt gebracht in voormalige brouwerij Feys te Roesbrugge (inkom en parking via weg naar kapel). Een week voor de première zijn 90% van de kaarten verkocht, de zaterdag zijn uitverkocht daarom plannen wij op zondag 26 oktober om 11 uur een extra voorstelling. Na afloop trakteren we je op een aperitiefje. Kaarten: € 8 bij kaarten@prot of op 0468 10 97 07.

■ **Gezinsbond Roesbrugge-Haringe**
In de voetsporen van
een oorlogsveteraan
Vrijdag 31 oktober om 19.30 uur

Wandeling in Roesbrugge met interessante verhalen uit de oorlog. We voorzien een 3-tal stops met extra verhalen om jong en oud te boeien. Onderweg is er een hapje en drankje voorzien. Na de wandeling kunnen we wat napraten in het OC met een kop soep en brood. Start en afsluit in OC Karel De Blauwer op vrijdag 31 oktober om 19.30 uur.

Vóór 26 oktober inschrijven bij Christiane De Jonckheere, 057 30 05 94 - plovie.stefanie@telenet.be

Kostprijs: € 3 per persoon - gezinsprijs: € 10.

STAVELE

■ **St-Cecilia-concert**
Zaterdag 25 oktober om 18 uur

Op zaterdag 25 oktober viert onze harmonie St.-Cecilia en het gelijknamige koor hun jaarlijks St.-Ceciliafeest. Het gratis concert begint om 18 uur en heeft plaats in de dorpskerk van Stavele.

Afwisselend brengen beide verenigingen een fris programma van samen ongeveer 1 uur. Na het concert wordt iedere aanwezige een gratis drankje aangeboden achteraan in de kerk.

Zeg maar, een ideale gelegenheid om eens kennis te maken met onze twee bloeiende verenigingen met als dirigent Pieter Matten.

Nadien is er voor de leden van de beide verenigingen een verzorgd etentje in de feestzaal 'De Moote'.

Kom eens luisteren. Jullie aanwezigheid zou voor ons een steun en waardering zijn voor de vele herhalingen die dit feest voorafgingen.

Hartslagen
van Rik Ryon

Grote fout in
de 1ste wereldoorlog
er werd gifgas gebruikt
in plaats van lachgas.

Uitgaven te verkrijgen bij Rik Ryon
Blokweg 2 - 8972 Proven
rik.ryon@telenet.be

NIEUW: OUTLET STORE TOT -70%

Parket, Constructiehout, Laminaat,
Plafond- en wandbekleding,
Velux, Isolatie, Verandaplaten, ...

Tuinhuizen, Tuinpoorten,
Bloembakken, Brandhout, ...

HOUTHANDEL

TUINHUISJES

Roesbruggestraat 5 - B-8972 PROVEN

Tel. 057 30 05 61 - Fax 057 30 04 09

info@decadt-proven.be - www.decadt-proven.be

Wij zijn op zoek naar een opdiener(ster) en afwasser(ster)
om in het weekend te werken.
Contact: 057 30 14 00.

RESTAURANT

De Zaligheid

Grensstraat 7 - 8691 Beveren a.d. IJzer

Tel. 057 30 14 00 - info@zaligheid.be - www.zaligheid.be

Wie is Nabilla Benattia?

Benattia, beter gekend onder haar voor- naam Nabilla, is een product van reality television. Geboren op 5 februari 1992 in Ambilly in Haute-Savoie, is ze van oorsprong Algerijns-Italiaanse maar van nationaliteit Frans-Zwitserse.

Haar grootste bekendheid dankt ze aan haar deelname in de lente van 2013 aan de TV-uitzending *Les Anges de la télé-réalité*, waarin ze het volgende zinnetje uitsprak "Allô! Non, mais allô quoi!..." waarvan de toon en de stijl een boost op het internet veroorzaakten en haar een enorme media-belangstelling bezorgden.

Verwonderd dat twee andere deelnemers - Aurélie et Capucine - geen shampoo meegebracht hebben, zegt Nabilla, terwijl ze met haar rechterhand doet alsof ze telefoneert: "Allô! Non, mais allô quoi! T'es une fille, t'as pas d' shampooing? Allô, allô! J' sais pas, vous m' recevez? T'es une fille, t'as pas d' shampooing! C'est comme si j'te dis: t'es une fille, t'as pas d' cheveux!".

Ontelbare keren zijn die woorden dat telefoongebaar van Nabilla herhaald, geparodieerd en bijgewerkt op het web en in de klassieke media. Ikea, Oasis en Carrefour lieten er zich zelfs door inspireren in hun reclame.

"Chanse," zegt de Westhoeker, "da tot zien gin zeer doet!" Maar financieel soms wel, zoals voor hen die op 12 september jl. in Brussel € 4000 ophoestten om aan een nabij tafeltje een avondje door te brengen in gezelschap van de chirurgisch opgetutte prikkelpop Nabilla!

Wim Sohier

!!! BELANGRIJK !!!

De volgende IJzerbode verschijnt op woensdag 19 november 2014.

Artikels en publiciteit binnenbrengen ten laatste op woensdag 12 november 2014.

Ria

'haar leven onDANKs'

'Opgeven staat niet in mijn woordenboek.'
Uit Ria Melis dagboek.

Op 21 juli 2013 overleed Ria Melis, 51 jaar.

Een vrouw, echtgenote, moeder en mammië uit de duizend. Ria was een open boek. Of om het met de woorden van een vriendin-verpleegkundige te zeggen: 'Ria was een eenvoudige, opgeruimde, warme; kleurrijke vrouw om van te houden.' Dat houden van, willen wij herdenken tijdens de voorstelling van het boek: 'RIA, haar leven onDANKs'

WANNEER: zaterdag 22 november 2014

WAAR: in 't Spaans Kwartier te Izenberge om 19.30 uur. De avond wordt omkaderd door Kobe Sercu en broers. Mark Deltour, ex-journalist VRT en auteur zal het boek voorstellen. Het boek 'RIA haar leven onDANKs' zal ter plaatse verkrijgbaar zijn aan de prijs van 20 Euro. Men kan het zich ook aanschaffen via overschrijving van 23 Euro (verzendingskosten inclusief) op het rekeningnummer BE09 0359 0310 0757 (boek Ria) mits vermelding van naam en adres.

De winst van het boek is ten voordele van

Wie Ria heeft gekend zoals ze was, wil erbij zijn.
Een bloem die nooit verwelkt.

gezichtsverzorging | lichaamsverzorging
medische pedicure | manicure
epilaties | massages | maquillage | gelnagels

MAKE-UP: De nieuwe Fashion Colors collectie voor deze herfst/winter is binnen. De rijke bruine, rode en beige tinten zijn van koninklijke klasse.

Een **NIEUWE HUD IN 1 UUR - oxy-peeling gezichtsverzorging**
De combinatie van een peeling op basis van vitamine A en een bruisend masker dat de zuurstoftoevoer in de huid verhoogt, zorgt voor een NIEUWE HUD. Ideaal voor rimpels, pigmentvlekken, littekens, vale en doffe huid. **Heel mooi resultaat!**
Wanneer? In de herfst/winter heeft de huid deze verzorging nodig.

ZONNEBANK | OOK VERZORGING AAN HUIS

Lieve Lagache | Blekerijweg 86 | 8972 PROVEN | 0474 665 886 | www.misento.be

ACTIVITEITEN EN VERMAKELIJKHEDEN

ROESBRUGGE

Kaartingen

- OC Karel de Blauwer vrijdag 17 oktober puntenkaarting "OKRA"
- OC Karel de Blauwer vrijdag 21 november puntenkaarting "OKRA"
- Kristen Volkshuis bij P. Gunst dinsdag 28 oktober puntenkaarting "OKRA"
- Kristen Volkshuis bij P. Gunst dinsdag 25 november puntenkaarting "OKRA"

Vogelpik

- Kristen Volkshuis bij P. Gunst zaterdag 11 oktober smijting voor de leden
- Kristen Volkshuis bij P. Gunst zaterdag 8 november smijting voor de leden

Crea

- Kristen Volkshuis bij P. Gunst donderdag 6 november

BEVEREN-IJZER

Vrije kaartavond

- Praatcafé 't Geheim Spoor donderdag 16 oktober
- donderdag 20 november

HARINGE

Vogelpikclub Smokkelsmijters

- Eethuis & Praatcafé 't Smokkelhof zaterdag 25 oktober
- zaterdag 22 november

Ruime keuze aan geboortekaartjes en huwelijksdrukwerk

Drukkerij SCHOONAERT

BURGERLIJKE STAND

GEBOORTEN

Watou

- Mathieu Ruckebusch, geb. 5 september, z.v. Juliette Ruckebusch

HUWELIJKEN

Krombeke

- Mathias Lefever en Monika Borremans

Watou

- Roy Bruneel en Cindy Deroo

OVERLIJDENS

Krombeke

- Georges Carton, overl. 14 sept., 89 j., echt. v. Michella Vancayzeele
- Jozef Verstraete, overl. 22 sept., 69 j., echt. v. Lutgarde Declercq

Proven

- Margitta Simoen, overl. 16 sept., 87 j., echt. v. Gerard Devos

Roesbrugge-Haringe

- Willy Desaegher, overl. 12 sept., 82 j., echt. v. Marguerite Dedrie
- Lutgarde Behaeghel, overl. 23 sept., 79 j., echt. v. Godlief Sohier

Watou

- Luc Depestele, overl. 7 okt., 59 j.

Rouwbrieven en gedachtenissen met foto

Drukkerij SCHOONAERT

MENSEN VAN BIJ ONS

- Op 25 juli 2014 is Paula Veniere te Veurne overleden. Ze werd geboren te Proven op 19 november 1927, ze was weduwe van Lucien Legrand († 1998). Ze baatte vroeger de grenswinkel "Au Petit Bazar" uit te Oost-Cappel.
- Priester Josuë Roets is op 26 september 2014 te Zwevezele overleden. Hij werd tot priester gewijd in Brugge op 3 juni 1950. Eerst was hij leraar aan het Menense VTI (1950-1957), medepastoor aan de Sint-Vedastusparochie in Reningelst (1957-1968) en vervolgens medepastoor aan de Onze-Lieve-Vrouwparochie in Ruiselede (1968-1978). Vanaf 1978 was Roets pastoor van de Sint-Bavoparochie in Watou en sinds 1992 ook pastoor van de Sint-Jansparochie in Sint-Jan-ter-Biezen. Op 23 juli 1996 werd hij benoemd tot aalmoezenier van het rusthuis 'Maria ter Ruste' in Zwevezele.

Taaltap 138

Anne Provoost, geboren in Poperinge 26 juli 1964, opgegroeid in Woesten, en nu wonend in Antwerpen, is schrijfster van romans, essays en kortverhalen. Ze begon al te schrijven toen ze nog maar vier bloesemprille lentes telde. Schrijven? Nou ja, omdat piepjonge Anne dat technisch nog niet kon toen, dicteerde ze haar verhalen aan haar moeder. Later schreef ze zelf haar boeken natuurlijk. Nu breekt ze een lans voor een andere naam voor het Nederlands.

"Nederlands? De benaming van mijn moedertaal voldoet niet, ze is misleidend en discriminerend. Omdat onze taal aangeduid wordt met een woord dat een bezittelijke vorm is van de eigennaam van een natie. Nederland en Nederlands. Naar mijn taal, mijn identiteit, wordt dus verwezen met de bezitsvorm van een land dat mijn buurland is."

"Dat is typisch Nederlands", zegt men wel eens, maar wat bedoelt de buitenwereld daar eigenlijk mee?" vraagt Anne zich af. Helemaal ingewikkeld vindt ze het als men het heeft over de Nederlandse taal, de Nederlandse letterkunde, de Nederlandse Taalunie, de Nederlandse cultuur, de Nederlandse koning. Hoe kunnen anderstalige nieuwkomers, die bedrijvig frieten en chicons met hesp leren bereiden, hier ooit wijs uit worden?

"Geregeld", aldus Anne Provoost, "word ik in het buitenland voorgesteld als een "Nederlandse" schrijfster. Begrijpelijk, op de titelbladzijde van mijn boeken staat: "vertaald uit het Nederlands, traduit du néerlandais, translated from Dutch, aus dem Niederländischen übersetzt". Dus word ik prompt de Nederlandse schrijfster Anne Provoost, the Dutch author Anne Provoost, die Niederländische Schriftstellerin Anne Provoost. Volgens de Italianen spreek ik Olandese. De Polen maken geen onderscheid tussen de u in Dutch en de eu in Deutsch, dus voor hen ben ik Duitse. In Amerika ben ik al blij als ze niet zeggen dat ik Double Dutch (koeterwaals, brab-beltaal) schrijf."

"Maar...", zegt Jan met de volkspet, "werd onze taal niet altijd al 'Nederlands' genoemd?" Neen!

- (Neder)Diets/(Neder)Duuts: is de eerste benaming van het Nederlands. De Franken noemden hun eigen taal 'theudisk' (van het volk), in tegenstelling tot het 'frankisch/françois' dat eigenlijk de taal was van de Gallo-Romeinen die in het gebied woonden.

- Vlaams: werd vanaf de 13de eeuw gebruikt voor de taal die men in het graafschap Vlaanderen sprak. 'Vlaams' was dus eigenlijk alleen de naam voor de taal/dialecten van Oost- en West-Vlaanderen.

- Nederlands als naam voor de taal wordt pas voor het eerst in de 15de eeuw gebruikt. Na een tijdje verloor ze haar populariteit, en pas vanaf de 19de eeuw raakte ze weer ingeburgerd. Eerst in Nederland, dan in België. - En dan is er nog 'Nederduitsch'. Dit dook plots op, rond 1550, en werd enorm populair. Pas in de 19de eeuw verdween het geleidelijk, om in het begin van de 20ste eeuw definitief plaats te maken voor 'Nederlands'.

- En weldra...? 'Nederengels'? Of 'Vlengels', een mix van Vlaams en Engels? "Wait en zie!"

Wim Sohier

Publiciteit voor de streek ?

De IJzerbode wordt in meer dan 3000 huisgezinnen verspreid.

Interessante prijzen.

Inlichtingen: 057 30 03 79

!!! ONLINE !!!

Lees voortaan De IJzerbode ook online op onze website!

www.drukkerijschoonaert.be

wij verzekeren u
een mooie dag!

 soenen-verzekeringen.be

GASTHUISSTRAAT 81 POPERINGE 057 33 41 41

AL WEERSKANTEN VAN DE SCHREVE

"Enfin en konterefin, 't is edoan van mi e vergrot-glas en mi schele schelvisogen te zitten lezen in 't op- en nerewuppand piezelucht van keisepanniges en kienkees! Nu hen m' indelik oek 'n illetriëk op de Beeverkoschieë en op de Cappelroete!" lachte smid Lair Madliëere op 'n Geldzak vooërenan de joaren dertig. "De Fraansche Cappelnoars ol 'n overkant kant van de schreve zien zjaloeës dan ze keeërogen." "Tjoew, hoe doen ze 't, ces petits Belges?"

Zelfs nuze Belgsche kommiezen kreeëgen 'n illetriëk in nulder kotje. Ol binnen, én ol buten. Wel gin straven phare lik op de voetbolplings 'n dag van vandoage moa ze zagen oglië béter wieën dat er stilleveël an nulder barriere.

Nieuwe bismes voagen goeëd en dus wos 'n illetriëk ol da 't 'n hemel geven koste. Lik nu nog ossan! Zolange of dan de lampen of de plongs nie spriengen vaneigens! Moa lap, achter e poar moanden, op e wienterschen oavond wos 't zoverre en de kommiezen zaten were lik kerkuuls te koekeloëeren in 'n doenkeren. Zoender petrollekiekenke en vooëroad keisen! Profietieg meiedoan noar huus! Moa 's anderdags lein ze ze were in nulder aubette. Ze zagen were e bitje kloar o 't oavond wos. Enfin, kloar? Lik dan Jules en Zjerom olletweë kiekebie woaren ... Moa 'n brigadier wos op d' hogte van de leeëgte en gienk zo rap meugelik en illetricien doeën kommen.

"Perseeër het?" hadde 'n dieën evroagd. "Joat," hadde 'n brigadieër ezeid, "meeër of e bitje." "Ja, 'k verstoan 't, 't is overol 't zelfste, moa 'k zien ik oek van gin hoaze epoep, ke kunnen ik oek nie vlieegen. Willen of nieë je goa gieder passensje moeeten hen. 'k Zien doa zo rap of dan ke kunnen!" "Lieëfst nog e bitje rapper!" greinsde 'n brigadieër, "van 'n oavond nog, 'k goan doar oek zien."

In de leurieng van 'n oavond sproeng 'n brigadieër op ze stikt zeeëre lopt zeeëre en klom de Cappelroute op. Jules die ol leunen op de barriere stoeg roend te kienen, zag 'n ofkommen en rieëp subiet Zjerom uut café 't Wit Peird flakbie.

'n Brigadieër trok ze vilospellen uut en "Mannen, 'n illetricien nog nie ezieën?" "Neeuw, en pertang me zieën nog kloar, 't is nog niet doenker! Moa ja, tegen dat 'n dieënen hier is mi ze triporteur, en is ol kort van oasme en 't klemt ferme 't eeëst' ende van de Cappelroute."

'n Brigadieër controleëerde wiene dan ze mannen ineschreven hadden in de boek en on de kienke en de keisen ol were op 't appel woaren. Oendertuschen arriveëerde 'n redder in nooëd.

"Plongs? In orde! Me goan e ki controleëeren on de lampen nie esproengen zien. Eeëst de dieë binnen." 'n Illetricien schudde de groutste brokken mooëze van ze broekspupen en ze schoeënen, trok 't toafeltje in 't midden, zette e stoeël bie en gienk mi ze vule schoeënen bovenop 't toafeltje stoan.

"Zoe je nie beter.." zei 'n brigadier die benauwd wos da heel 't toafeltje vul sliëk gienk zien ..., "zoe je nie beter op e gazette stoan?"

"Nauwerom nooëdig," lachte 'n illetricien, "'k zien ik gin kleeënen krulhut, 'k kunnen goeëd bie!"

SCHREVELYNCK

Nadruk verboden

HERFSTACTIE!

WARMTEPOMPDROOGKAST
T86595DIH

A++ - Condensatie-efficiëntieklasse A -
9 kg - LogiControl display -
AbsoluteCare - Inverter Motor -
ProTex trommel -
Alternerende trommelbeweging -
ÖKOFlow - Startuistel tot 20 u. -
LED binnenverlichting

€ 799,99

WASMACHINE
L76685FL

A+++ - 10% - 8 kg - 1600 t/m -
Groot display - Inverter Motor -
ProTex trommel - Stoomprogramma's -
Startuistel tot 20 u. - AquaControl

€ 699,99

AEG

ELEKTROCAPPOEN^{nv}

Prof. O. Rubbrechtstraat 12, 8972 Roesbrugge-Haringe - Tel. 057 30 05 94
info@elektrocappoen.be - www.elektrocappoen.be

Wij aanvaarden ecocheques

GELOOF ONDER VUUR

SINT-SIXTUS, EEN ABDIJ EN HAAR BEWONERS TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG

Hermien Vanbeveren

3. Gasten van de abdij: militairen

3.1. Les poilus (november 1914 - juni 1915)

Naarmate in oktober '14 de contouren van de frontlijn zichtbaar worden, stromen steeds meer troepen toe in de onbezette Westhoek. De Belgen bezetten het meest noordelijke deel van het front (cf. hoofdstuk 2), de Britten het grootste deel van de leperboog, met de Franse territorialen (de militieklassen ouder dan 35 jaar) in de omgeving van Boezinge als tussenschakel. Voor al deze troepen dient een onderkomen te worden gezocht, waar de periode tussen twee frontdiensten in kan doorgebracht worden. Honderden scholen, boerderijen en huizen worden zo in zekere zin toch bezet. Zo ook de Sint-Sixtusabdij, door haar omvang en ligging hiervoor uitermate geschikt. De eersten die er gekazerneerd werden, waren Franse militairen, bijgenaamd 'les poilus'. Al in oktober waren er contacten geweest tussen de abdij en Franse soldaten, zo werden verschillende zaken voor militaire doeleinden opgeëist (paarden, hooi en stro), en op 23 oktober kwamen *'Fransche officieren vragen of er geene plaats is om geblesseerde soldaten op te nemen, doch de abdij is reeds vol vluchtelingen'* ⁽⁸⁶⁾. Pas nadat het merendeel van deze vluchtelingen plaats heeft moeten ruimen, kunnen de eerste Franse soldaten op 7 november 1914 hun intrek nemen in de abdij. Verheugd stellen broeder Victor en pater Ludovicus vast dat er vele katholieken bij zijn.

Eind november zal het aantal poilus dat in de abdij overnacht de kaap van duizend overschrijden. Broeder Victor, die al bij het verblijf van enkele honderden vluchtelingen uitriep: 'Wij zijn overlast!', klaagt steen en been. *'En hier vangt, zooals ik vermoed, onze lijdensgeschiedenis eerst voor goed aan. Rond 3 uren komen er nog ongeveer 500 soldaten bij, hetgeen met de reeds hier zijnde het getal van 1250 bereikt. 't Is een geloop en gewemel om stroo bij te halen en hetzelfde in de panden uit te spreiden om te slapen. Als om 4 uren de priesters gaan mis lezen, moeten ze over de soldaten heenstappen en dat alles bij het licht eener lamp als eene gloeiende spijker, want wij hebben geen electriek bij gebrek aan kolen. Ons klooster en deszelfs koer levert het tooneel op van een groot bivack. Schildwachten voor de deur, heen en weer trekkende soldaten, ofwel soldaten die bij groote vuren in de open lucht zitten te beven van de koude. Op meer dan 10 plaatsen ziet men geïmproviseerde*

koks hun eten gereed maken. Kruitwagens, geweren in rotten of tegen den muur staande, officieren hier, kapiteins of sergeants daar; panden, zolders, schuren, koestal, alles ligt vol soldaten. De broeders zijn bijna niet in staat de koeien te melken, daar heel de gang tusschen de koeien vol ligt. 't Is oorlog, courage!!!' ⁽⁸⁶⁾. Ook op hygiënisch vlak brengt de opvang van zoveel volk de nodige ongemakken met zich mee: *'Droevig is het wat ongehoorde ellende en vuiligheid wij van de soldaten hebben. De vertrekken zijn niet meer bruikbaar daar de Franschen boven op de bril gaan staan om hun gevoeg te doen. Eenigen van ons zitten reeds vol ongedierte; ikzelf heb er reeds tot 40 ineens in mijn kleeren gevonden. De reuk in de panden is afschuwelijk. Miserere mei Deus!'* ⁽⁸⁷⁾. De Franse legerleiding lijkt echter wel oor te hebben naar de verzuchtingen van de monnik(en): wanneer op 29 november bijna alle militairen de abdij verlaten - het zal een tiental dagen duren vooraleer nieuwe regimenten de abdij opnieuw komen 'bezetten' - komt er een équipe om de panden te reinigen. En wanneer op 2 december generaal Balfourier de abdij bezoekt, gelast hij een van zijn kapiteins de kloostergebouwen voortaan met wat minder soldaten te belasten.

Broeder Victor is wat gesust, maar vooral hij blijft sporadisch zijn beklag doen over de ongemakken veroorzaakt door de militaire aanwezigheid. De teneur in zijn dagboek kan echter even snel weer omslaan: *'Het is vandaag zondag en vele soldaten met hunnen commandant aan het hoofd wonen de hoogmis bij en zingen mede met het koor. Het was waarlijk een treffend schouwspel'* ⁽⁸⁸⁾. Gelijkaardige positieve noten zijn ook bij de andere dagboekschrijvers te horen wanneer het gaat over de misvieringen bijgewoond door soldaten, iets wat ze als vurige aanhangers van het katholieke geloof extra in de gaten houden. Al gauw komen ze echter ook met andere geloven in contact. Alhoewel, contact is hier wat misplaatst: zowel Victor, Edmundus als Ludovicus maken melding dat er bij de nieuw ingekwartierde troepen ⁽⁸⁹⁾ een dominee en een rabbijn aanwezig zijn, maar daar blijft het ook bij. De katholieke aalmoezenier, die er vanzelfsprekend ook bij was, trekt immers alle aandacht naar zich toe. Het gaat om Mgr. Ruch, toen hulpbisschop van Nancy en na de oorlog bisschop van Straatsburg, die een bijzonder charismatisch figuur moet zijn geweest - toch zeker voor de katholieke gelovigen. Naast de vele dagboekfragmenten waarin hij voorkomt, is de beste illustratie hier-

van de bladzijden die ook in het 'Rapport Documentaire' aan hem worden gewijd. Zo onder andere over de soldatenmissen (elke zondag om 11 uur) die door hem werden voorgegaan: *'Que c'était beau d'entendre dans les cloîtres - parfois au milieu d'une canonnade intense - la mélodie majestueux du Credo, chanté par des centaines de soldats, affirmant hautement leur foi au Dieu des armées, qui devait soutenir leur courage et leur donner la victoire!'* ⁽⁹⁰⁾. Broeder Victor bevestigt: *'s Avonds begint de canonnade tamelijk hevig. Het schijnt alsof de vijanden elkander willen begroeten voor het nieuwe jaar. En nu wij op den laatsten dag van het jaar zijn, zij het toegelaten een terugblik te doen. Niettegenstaande dat onze abdij wemelde van soldaten en vluchtelingen, is nooit de koor dienst onderbroken geweest. Zelfs de militaire missen op zondagen en het lof iederen avond, bracht veel luister aan den kerkdienst bij en hebben ongetwijfeld in het hart van menige, niet al te katholieke soldaten, goede gevoelens in het hart gestort'* ⁽⁹¹⁾. Het verblijf van deze groep soldaten lijkt voor beide partijen zelfs vrij aangenaam - in de mate van het mogelijke - te zijn verlopen. Mgr. Ruch zal in de loop van de oorlog de abdij trouwens nog een paar keer verblijden met een bezoek.

In februari 1915 komen nieuwe troepen in de plaats, en geleidelijk wordt ook het samenleven van monniken en militairen in het keurslijf der gewoonte gedwongen. Troepen vertrekken, nieuwe regimenten nemen hun plaats in, sporadisch klaagt broeder Victor nog wel eens (bijvoorbeeld over een gebrek aan water door *'het vele wasschen der soldaten'*), maar aan de grootste ongemakken lijkt te zijn verholpen. En zo wordt het Pasen, voor het eerst te Sint-Sixtus samen met militairen gevierd.

Hoewel, onder de toen in de abdij gekazerneerde Franse troepen lijkt er weinig religieuze animo te zijn geweest: *'Voor de eerste maal luiden de klokken bij dage sedert oktober. Wij hebben voort veel soldaten, allen werkers, zooals: smids, wagenmakers, gareelmakers, schoenmakers, enz. Elk is in het werk. Allen zijn braaf; wij hebben er geen de minste moeite mede. Doch 's Zondags is er nauwelijks eenen in de kerk te zien'* ⁽⁹²⁾. Ondertussen was het front ontwaakt uit haar winterslaap. De eerste oorlogswinter was immers relatief rustig verlopen: de soldaten hadden evenveel problemen met het zich beschermen tegen de kou en de barre omstandigheden in de loopgraven, als met de vijand (waarmee men hier en daar zelfs verbroederde).

Geleidelijk aan nemen de bombardementen echter opnieuw toe, om te culmineren in de tweede slag bij Ieper (22 april tot 25 mei 1915). Het schrijven van de monniken over de oorlogsgebeurtenissen wordt meestal beperkt tot het vermelden van bombardementen die tot in de abdij hooren voelbaar zijn. Volgend 'schema' van pater Ludovicus is een mooie 'illustratie' van deze bombardementen; des te duidelijker in zijn eenvoud. De tweede slag bij Ieper - of toch zeker de eerste dagen ervan - valt hieruit duidelijk af te lezen.

Veel concreter dan dit beschrijven van bombardementen waarvan de monniken zelf 'getuige' waren, wordt de oorlog echter niet: over gevechten aan het front, en het verloop van de oorlog in het algemeen, komen we in de dagboeken dan ook weinig te weten. Dit duidt er volgens mij op dat er ook tussen de monniken en hun militaire gasten al bij al weinig contact was (zo is er in geen enkel dagboek een passage terug te vinden van bijvoorbeeld een soldaat die zijn belevenissen aan het front aan een monnik vertelt) - de taal vormde nochtans geen barrière, alle dagboekschrijvers, ook broeder Victor, waren het Frans machtig. Als er al beschrijvingen zijn die handelen over de oorlogsgebeurtenissen of de toestand aan het front, dan zijn dit typische 'naar men zegt'-passages, niet gehinderd door enige vorm van overdrijving en een wel zeer plastische voorstelling gegeven door iemand die er zelf geen getuige van was. Zo bijvoorbeeld in: *'Den ijzer is rood van bloed den gesneuvelden soldaten zegt men. - De lijen liggen zoo dik, dat ze op plaatsen half*

31. Oktober	8 - 11 - 13 - 14 - 15 - 16 - 17 - 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 27 - 28 - 29 - 30 - 31	24	d
Nov.	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 10 - 11 - 12 - 13 - 14 - 15 - 16 - 17 - 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 28	25	
Dec.	1 - 2 - 4 - 6 - 7 - 9 - 10 - 11 - 14 - 17 - 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 27 - 28 - 29 - 30 - 31	24	
15. Jan.	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9 - 10 - 11 - 13 - 14 - 15 - 16 - 17 - 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 27 - 28 - 29 - 30	27	
Febr.	1 - 4 - 5 - 6 - 7 - 10 - 11 - 12 - 13 - 15 - 16 - 17 - 18 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26	20	
Mars.	1 - 2 - 3 - 4 - 7 - 8 - 9 - 10 - 11 - 13 - 14 - 15 - 16 - 17 - 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 25 - 26 - 27 - 28 - 29 - 30 - 31	27	"
April.	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 9 - 10 - 11 - 12 - 13 - 14 - 15 - 16 - 17 - 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 27 - 28 - 29 - 30	28	"
Mei.	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9 - 10 - 11 - 12 - 14 - 15 - 16 - 17 - 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 27 - 28 - 29 - 30 - 31	30	"
Juni.	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7	6	"

June 20 8 dage
op 243 (= van 8 October tot 7 Juni)

Hoe zwaarder de bombardementen,
hoe langer de streep onder de desbetreffende datum.
(ASS, dagboek van pater Ludovicus, 'bijvoegsel 1')

recht staan' ⁽⁹³⁾.

Mochten de monniken toch actief op zoek zijn gegaan naar informatie over het oorlogsgebeuren, dan dook er nog het probleem van de belemmerde nieuwsgaring op. Ook in onbezet gebied werd er immers duchtig gecensureerd en konden burgers zich niet vrij bewegen (zeker niet zonder legitimatie, en soms was zelfs dit 'permis de séjour' nutteloos). En ook in de Westhoek was het een - hoewel niet vijandig - vreemd leger dat de plak zwaaide en zich niet zelden zeer wantrouwig gedroeg jegens de bevolking in dit voor hen onbekend gebied. De gewone burger zelf gaf evenzeer blijk van een niet al te groot vertrouwen in de medeburger. Het vurige patriotisme van de eerste dagen brandde al op een veel lager pitje, en de bommen zaaiden naast vernieling ook achterdocht en tweedracht onder de bevolking. Verdachtmakingen waren dan ook niet uit den boze en het etiket 'spion' werd soms wel heel snel uit de kast gehaald ⁽⁹⁴⁾. Volgende zinnen kunnen volgens mij dan ook even goed op onbezet België betrekking hebben: "Het herleven van middeleeuwse vergiftigde bronnenverhalen en de kwaadaardige progromsfeer duiden op een terugval in een vóórmoderne logica, waarin van buiten geen nieuws kwam en geruchten en legendes welig tierden" ⁽⁹⁵⁾.

Van deze geruchten en legendes werd ook de Sint-Sixtusabdij slachtoffer. Vanaf 24 april wordt Poperinge enkele dagen op rij zwaar bestookt met obussen; speculaties over waar het kanon dat deze uitspuwt zou kunnen staan, zijn het gevolg: *'De praatjes gaan hunnen gang en worden meer en meer uitgebreid. Het mysterieus kanon ('le canon fantôme' zeggen de Franschen) staat in de abdij, in de brouwerij en het is de zeer Eerv. Vader Abt zelve die het kanon regleert. Men weet te spreken van onderaardsche gangen waardoor wij met den vijand in betrekking staan!!! Of de Franschen zulks gelooven, zou ik sterk betwijfelen, doch het schijnt toch van wel. Wij krijgen weer een ander spel. Onze abdij wordt in staat van 'blocus' gedeclareerd. Rond 8 uren 's morgens wordt opeens gezegd dat er niemand uit of in het klooster mocht komen voordat alles onderzocht was. De Fransche gendarmen, bijgestaan door een Belgischen gendarm, zetelen in de spreekkamer van het gastenkwartier. De Eerv. Vader Abt, alle religieusen, ook de oudsten en de zieken, moeten voor den tribunaal komen en hun 'certificat d'identité' toonen.(...) Het bed van broeder Hermanus werd door de gendarmen met zorg onderzocht omdat men hem daags te voren betrappt had boven door een dakvenster te kijken en misschien eenige teekens had gemaakt'* ⁽⁹⁶⁾. Het afgesloten, mystieke

karakter van het trappistenklooster werkte volgens mij deze geruchten danig in de hand. Volgens pater Bavo waren trouwens al eerder dergelijke 'onnoozele praatjes' opgedoken: *'Dom Bonaventura, die reeds bij het uitbreken van den oorlog van op den predikstoel had moeten doen weerspreken het gerucht dat hij een duitschgezinde was, ...'* (97). Wat men niet kent, staat op de eerste rij om verdacht te worden wanneer op het eerste zicht onverklaarbare problemen opduiken; ook vrome monniken vormen geen uitzondering op deze 'regel'. Nog dit: het mysterieuze kanon werd enkele dagen later dan toch gelokaliseerd. Het bleek zich in Klerken, op liefst 32 kilometer van Poperinge en de Sint-Sixtusabdij te bevinden ...

Ondertussen verlaten de weeskinderen de abdij op 9 mei (cf. 2.4), maar het door hen ontruimde schoolgebouw komt niet lang leeg te staan: enkele dagen later wordt het ingenomen door de '4e ambulance de la 2e Division Marocaine', die een twintigtal dagen te Sint-Sixtus zal verblijven. *'Pendant cette vingtaine de jours 17 soldats français y sont morts et ont été enterrés sur la prairie de l'abbaye'*. De lichamen van deze Franse soldaten zullen na de oorlog ontgraven worden en een definitieve plaats in hun geboorteland krijgen, maar hierover meer in het laatste hoofdstuk. Een tiental dagen na de ambulance, op 7 juni, vertrekken ook de laatste Franse troepen. Pater Ludovicus telde in totaal '59518 hommes' (98) - maar het gaat dus om overnachtingen, het aantal verschillende soldaten ligt lager. Het afsluiten van dit deel laat ik aan diezelfde Ludovicus over - het mag duidelijk zijn wat de monniken vooral is bijgebleven: *'Disons en général qu'aussi longtemps que des troupes françaises logeaient à l'abbaye, il y avait beaucoup d'assistants à la messe militaire du Dimanche. En semaine l'assistance était nulle ou à peu près'* (99).

3.2. Tommies (juni 1915 - maart 1918)

Na de tweede slag bij Ieper (22 april - 25 mei 1915) zou het Ieperfront voor een tweetal jaar verstillen - wat in tijden van oorlog natuurlijk een zeer relatief begrip is - en concentreren beide oorlogvoerende partijen zich op offensieven aan het Franse front. Vooraleer de geallieerde blik op Frankrijk werd gericht, vond eerst nog een beperkte herschikking van het Ieperfront plaats. In het voorjaar van 1915 namen Canadezen en Britten een deel van het Franse front aan de Ieperboog over (de Ypres Salient was nu volledig Brits); begin februari al hadden de Fransen Poperinge ontruimd om ook daar plaats te maken voor de Engelsen. Deze reorganisatie leidde er verder toe dat Sint-Sixtus binnen de Britse sector kwam te liggen (wel vlakbij de 'grens' - cf. International Corner - Westvleteren-dorp bevond zich reeds in de Belgische sector). Zo komt het dat vanaf juni 1915 Engels de voertaal wordt in en rond de abdij. Van bij de aankomst van de eerste Britse troepen geven deze blijk van een strakke en vlekkeloze organisatie, waarmee ze veel meer dan de Fransen hun stempel op hun verblijfplaats zullen drukken (100). Pater Ludovicus beschrijft: *'Les Anglais arrivent toujours. Des automobiles amènent des fauteuils, des lavabos etc. Ils s'installent avec tout le confort possible. Ils occupent toute l'hôtellerie. Les classes des oblats sont changées en bureaux etc. etc. Ils font tout à l'Anglaise. All right !'* En de daaropvolgende dag klinkt het: *'Les Anglais continuent à s'installer confortablement : ils nettoient les cours, jettent de la chlorure de chaux, brûlent les déchets de toute sorte mais, ... prennent tout bonnement ce dont ils ont besoin, même les meubles des réfugiés. Ils sont cependant très gentils : on se connaît mieux dans quelques jours'* (101).

3.2.1. Law and order

De Britten palmen het grootste deel van de abdijsgebouwen in en leggen er meteen ook hun regels op. De trappisten hebben in hun eigen huis nog maar weinig in de pap te brokken, iets wat soms tot onbegrip en ir-

ritatie leidt: *'De Engelschen nemen heel doodeenvoudig de zuiger uit de pomp, telkens wanneer zij gepompt hebben en bergen hem dan op. Het water is dus voor hun alleen en wij mogen er niet aankomen'* (102). Of ook: *'Comme il est défendu de circuler les soirs après 8 heures par ordre des Anglais dans leur zone, notre R.P. Abbé qui voulait faire une petite promenade avec le curé Bylo sur notre terrain (hommelhof) il a dû demander la permission aux Anglais qui la lui ont accordé jusqu'à 9 heures !!!'* (103). In de abdij zelf verbleven er wel soldaten, maar de gebouwen waren hoofdzakelijk voorbehouden voor officieren en generaals, die er ook hun bureaus in onderbrachten. De meesten waren erg gesteld op stilte en rust - toch iets waarin ook de monniken zich konden vinden: *'In de gang van het vreemdhuis, waar het bureel van den generale staf is, worden op twee plaatsen gedrukte briefjes aangeplakt van den volgenden inhoud: Kindly make as little noise as possible in this passable'*. Dat wil zeggen: *'Vriendelijk verzoek, maak zoo weinig gerucht mogelijk in dezen doorgang!!! En tot slot van zaken leest men nog op de deur van het bureel 'Stilzwijgendheid'. Ik geloof dat zijn Excellentie den generaal groote neiging gevoelt om trappist te worden, daar hij zich nu reeds met zooveel zorg op het beoefenen der stilzwijgendheid toelegt'* (104). Broeder Victor kan ook meermaals zijn ironische blik laten botvieren op de achterdocht van de Britten, die inderdaad vaak overdreven lijkt - hierbij dient echter bemerkt te worden dat zij zich in een voor hen onbekende streek bevonden, waar toen nog een groot deel van de bevolking de Engelse taal onmachtig was. Maar inderdaad, "de Engelsen waren verschrikkelijk bang van spionnen", zo vertelt Gaston Boudry, 14 jaar in 1915 (105) en zo blijkt ook uit de dagboeken, waarin meermaals melding wordt gemaakt van opgepakte spionnen (vooral in 1915-1916, misschien niet toevallig aangezien de Engelse soldaten zich toen nog wat wegwijzen moesten maken in hun sector). De aantekeningen van broeder Victor in verband hiermee dienen echter wel met een korrel zout genomen te worden. Zo doet hij eerst wat lacherig over de Engelse achterdocht: *'Weder vier zoogenaamde 'spions' hier binnengebracht van Brielen, twee mannen en twee vrouwen. Hun enigste misdaad was, dat zij 's nachts een kaarsje aangestoken hadden en daarmee in de hand door hun huis gingen'* (106), terwijl het wat later fel overdreven luidt: *'... De herbergier van Oostvleteren van wien op 9 dezer gesproken is, is vandaag te Westvleteren doodgeschoten. Het is het verdiende loon voor zulke landverraders, en er zijn er zooveel!!!'* (107). De Britse achterdocht zou ook een slachtoffer in eigen rangen maken: na een reis naar Frankrijk samen met abt Bonaventura, wordt pater Ludovicus door de Engelse legerleiding de toegang tot België geweigerd op verdenking van spionage. Zijn (misschien wat meer dan gewone) nieuwsgierigheid deed hem de das om, maar hierover meer in het vierde hoofdstuk.

Niet enkel de monniken, en de burgerbevolking in het algemeen, werden onderworpen aan de strikte regels en wetten, ook de Britse soldaten zelf moesten zich ernaar schikken. Men schrok er niet voor terug om militairen die ongedisciplineerd gedrag vertoonden met lijfstraffen terug in het gareel te dwingen. De monniken waren hiervan meermaals getuige: *'Het gevang voor Engelsche soldaten is nevens het boerenhuis, de eerste poort. Zij die misdoen (soldaten) b.v. halfdronke zijn, worden voor zekeren tijd aan eene karre, wagen of staak gebonden voor straffe, b.v. 3 uren. Er staan er soms 5 tegelijk. Zij staan daar gebonden te lachen en scheeve gezichten te trekken naar elkander. ... Soms staan soldaten voor straffe gebonden aan een Sint Andrieskruis met open armen'* (108). In de dagboeken zijn meerdere gelijkaardige passages terug te vinden. De straf die broeder Victor hierboven beschrijft, is de zogenaamde 'Field punishment N°.1', die door de bevelhebber aan een ongedisciplineerd soldaat kon worden opgelegd, bijvoorbeeld wegens dronkenschap. De

gestrafte kreeg een werkstraf, en werd daarnaast tot maximum twee uur per dag vastgebonden aan een 'vast object' (as additional humiliation). Andere straffen voor deze 'minor matters of indiscipline' waren het geven van boetes, gevangenschap en het inhouden van het loon⁽¹⁰⁹⁾. Dit systeem van straffen had broeder Victor blijkbaar al ontcijferd: *'Er zijn op het ogenblik hier veel gevangene soldaten wegens dronkenschap en andere kleine overtredingen. Er zijn er bij die dagelijks twee uren moeten gebonden zitten, anderen hebben een of twee maanden geen soldij en allen hebben ze dwangarbeid'*⁽¹¹⁰⁾.

3.2.2. Private 2779

Het mag duidelijk zijn: in het Britse leger heerste een strikte discipline, waarbij de tucht indien nodig via het toepassen van lijfstraffen werd waarborgd. Dit kon gaan van de hierboven beschreven 'field punishments' tot het executeren van 'militaire misdadigers'. En ook van deze ultieme straf waren de monniken in Sint-Sixtus (ongewild) getuige. Op 12 juni 1915 werd Private Herbert H. Chase van de 2nd Lancashire Fusiliers (12th Brigade, 4th division) om 4.30 a.m. tegen de abdijmuur geëxecuteerd. Deze 21-jarige Londenaar was een van de 312 Britse soldaten die tijdens de Eerste Wereldoorlog gefusilleerd werden⁽¹¹¹⁾. Zoals bij het merendeel van deze veroordeelden (nl. 268) was desertie de reden van zijn straf. Normaal gezien zou Private Chase in juni '15 bezig geweest zijn aan het uitzitten van een driejarige gevangenisstraf, welke hij had opgelopen na een eerdere desertie in oktober 1914.

Zijn straf werd in mei echter opgeschort, en de soldaat werd opnieuw naar zijn bataljon aan het leperfront gestuurd, waar hij na een Duitse gasaanval op 24 mei nogmaals de benen nam. Korte tijd later werd hij in een 'dazed and exhausted condition' teruggevonden - maar wel onaangestast door het gas, wat ironisch genoeg zijn dood zou betekenen - en op 29 mei veroordeelde de krijgsraad hem wegens 'cowardice' tot de kogel⁽¹¹²⁾.

Over de uitvoering van deze straf schreef pater Edmundus, toch redelijk onder de indruk van het gebeuren, het volgende: *'Gisteravond werd het doodvonnis voorgelezen nabij het boerenhuis aan eenen Engelschen soldaat. Hij moest gefusilleerd worden. Hij hoorde het aflezen en viel in bezwijming. Om 4.30 uur dezen morgen hoorden wij in het bosch 25 schoten al te gelijk, als ware het eene schot geweest. Het was de terechtstelling van die soldaat. In de muur ziet men de putten der kogels, de koorde waarmede hij was gebonden geweest, heb ik opgeraapt. Er waren bloedvlekken op. Zijne misdaad was, zegt men, 2 maal uit de tranchees gevluht te hebben in het grootste geweld van den strijd. Reeds eenige dagen zat hij in het bosch gevangen in een klein tentje. 's Avonds te vooren als men zijn doodsvonnis aflas waren zij reeds bezig met zijn graf te delven. Hij werd gewonden in een sargie en zoo begraven zonder doodskist. Drie onzer vluchtende priesters hebben vergeefsche pogingen aangewend om hem te bekeeren. Hij was protestant, meen ik'*⁽¹¹³⁾. Private Chase werd begraven naast de Franse soldaten in de tuin van de abdij, maar na de wapenstilstand zou zijn lichaam overgebracht worden naar het White House Cemetery in Sint-Jan (leper). De abdijmuur waarvan sprake staat er nog steeds, de kogelinslagen getuigen tot op de dag van vandaag van de executie van deze jonge soldaat.

Op de dag van zijn executie lag de eenheid waartoe Chase behoorde - en voor wie zijn terechtstelling tot voorbeeld moest dienen - gekantonneerd in de buurt van de abdij. Waarom echter net de abdijmuur - wat toch werd afgekeurd door de monniken - en niet bijvoorbeeld een boom als executieplaats werd gebruikt, is me een raadsel. Tegelijk duidt het er op dat hierbij de mening van de abt en de monniken niet gevraagd werd, of toch zeker dat er geen rekening mee werd gehouden. Feit is wel dat het binnen de abdijmuren bij deze ene executie bleef, hoewel het ook

anders gelopen kon zijn. Op 12 januari 1917 werden *'drie gevangene Engelsche soldaten hier ingebracht die tot driemaal toe uit de tranchee waren gedeserteerd. Het waren nog jonge mannen en men zegt dat zij ter dood veroordeeld zijn. In den namiddag wordt achter den muur van het hennekot eene groote hoeveelheid zakjes met zand opgestapeld, waartegen de drie ongelukkigen morgen zullen doodgeschoten worden. Het is op dezelfde plaats waar ook over twee jaar een doodgeschoten is'*⁽¹¹⁴⁾. Op uitdrukkelijk verzoek van abt Bonaventura werd het vonnis toch nog elders uitgevoerd (volgens broeder Victor ergens halverwege tussen de abdij en Poperinge).

Wordt vervolgd.

Noten:

85. ASS, dagboek van broeder Victor, 23/10/1914.
86. ASS, dagboek van broeder Victor, 19/11/1914.
87. *ibid.*, 20/11/1914.
88. *ibid.*, 22/11/1914.
89. Het gaat om de ambulance-soldaten van het 20e corps (23e section 20e train de equipages). Ze zullen te Sint-Sixtus verblijven van 9 december tot 30 januari 1915; vandaar dat ze de abdij zullen omdopen tot 'quartier d'hiver'.
90. ASS, 'Rapport Documentaire', p. 6.
91. ASS, dagboek van broeder Victor, 31/12/1914.
92. ASS, dagboek van pater Edmundus, 4/4/1915.
93. ASS, dagboek van pater Edmundus, 25/4/1915.
94. Zo hoorde Jozef Simons toevallig een oud vrouwtje tot haar nichtje zeggen: 'Zoolang de graaf op zijn kasteel (de Lovie) blijft, meisje, moeten wij geen schrik hebben, die staat op goeden voet met de Duitschers, die zal wel worden verwittigd wanneer ze gaan doorbreken.' In: Simons, Jozef, 'Oorlogsvlaanderen', Kortrijk, 1921, p. 94.
95. de Schaepdrijver, Sophie, *op.cit.*, p. 74.
96. ASS, dagboek van broeder Victor, 29 en 30/4/1915.
97. ASS, pater Bavo, 'Sint-Sixtus-abdij (1840-1919)', p. 30.
98. ASS, 'Rapport Documentaire', p. 15.
99. *ibid.*, p.9.
100. Het contrast van de goed georganiseerde en van al het nodige voorziene Engelse soldaten (die daarbovenop nog een 'vette solde' kregen uitbetaald) met de Franse en Belgische troepen, was ook de burgerbevolking opgevallen: 'De Franse soldaten waren erg te beklagen, ze waren vuil en smerig. Later zijn de Engelsen toegekomen, ze waren beter georganiseerd, ze hadden veldkeukens mee en het was al schoon en nieuw materiaal dat ze hadden.', aldus Henri Demey, in: Elfnovembergroep, 'Van Den Grooten Oorlog - Volksboek', Malegijis, Kemmel, 1985, p. 69.
101. ASS, dagboek van pater Ludovicus (Frans), 8 en 9/6/1915.
102. ASS, dagboek van broeder Victor, 27/2/1916.
103. ASS, dagboek van pater Ludovicus (Frans), 27/6/1915.
104. ASS, dagboek van broeder Victor, 19/6/1916.
105. Elfnovembergroep, *op.cit.*, p. 49.
106. ASS, dagboek van broeder Victor, 14/6/1915.
107. ASS, dagboek van broeder Victor, 19/4/1916.
108. ASS, dagboek van pater Edmundus, 13/6/1915.
109. Putkowski, Julian en Sykes, Julian, 'Shot at Dawn. Executions in World War One by authority of the British Army Act', Leo Cooper, London, 1996, p. 16. Er bestond ook een - lichtere - 'field punishment N°.2', waarbij het vastgebonden rechtstaan ontbrak.
110. ASS, dagboek van broeder Victor, 15/7/1915.
111. Putkowski, Julian en Sykes, Julian, *op.cit.*, p.11. Ter vergelijking: 'gedurende de hele oorlog werden achttien Belgische militairen wegens desertie of criminele feiten geëxecuteerd', maar het Belgisch leger was dan ook, 'ondanks alle hiërarchie, in essentie een burgermansleger, waar geen martiale kadaverdiscipline heerste', de Schaepdrijver, Sophie, *op.cit.*, p. 209.
112. Putkowski, Julian en Sykes, Julian, *op.cit.*, p. 44. Over de terechtstelling van Private Chase, zie ook: Chielens, P. en Putkowski, J., 'Rusteloze graven / Unquiet graves. Executieplaatsen uit de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek', Francis Boutle Publishers, London, 2000, p. 20.
113. ASS, dagboek van pater Edmundus, 11/6/1915. Ter vergelijking de beschrijving van broeder Victor die veel korter en zakelijker is: 'Dezen morgen om vijf uur is een Engelsche soldaat doodgeschoten in het bosch. Hij was veroordeeld wegens dienstverzuim en desertie. Hij heeft alle priesterlijke bijstand ontvangen, en is onmiddellijk daarna naast het kerkhof der Franschen begraven. Zijn naam was Pte. Chase en hij was slechts drie en twintig jaar oud', ASS, dagboek van broeder Victor, 11/6/1915.
114. ASS, dagboek van broeder Victor, 12/1/1917.